

Asonkyrön Joulu
1978

**Isonkyrön kunta
ja
Isonkyrön seurakunta**

**toivottavat Pohjankyrön kansalle
joulurauhaa ja onnea vuodelle 1979**

**Menkäämme nyt Beethemiin katsomaan sitä, mikä on tapahtunut
ja minkä Herra meille ilmoitti (Luuk. 2:15)**

**Hyvää Joulua
ja
onnellista vuotta 1979**

Kirsti Pakkala:

”Olen nähnyt VAPAHTAJAN, jonka annoit maailmalle. HÄN on kaikkien kansojen valo.”

Näin kiitti Simeon.

Pyhä Henki oli ilmoittanut hänelle, että hän ennen kuolemaansa näkisi Jumalan lähettämän Messias-kuninkaan.

Ja hän näki ja uskoi.

Hän kiitti ja ylisti.

”Nyt voin kuollakin rauhassa, sillä Jumala täytti lupauksensa.”

Simeonin joulu oli ilon ja kiitoksen joulu.

Onandjokwen sairaalan joulujuhlassa pieni Rosalia katselee enkeleitten tuloa, räsynukke toisen käden sisässä, toisessa kädessä joulukortti. Tuoreet lehdet tuoksuvat jouluseppeleissä, käytävässä ja huoneissa.

Ulkona osastojen välissä on koristettu joulupuu.

Rosalian olkapäiltä putoaa lakanaviitta ja oikean käsivarren alta paljastuu lääkkein punattu palohaava, osittain jo parantunut. Hän hyppisi riemusta toisten kanssa, mutta jo tottumuksesta hän liikkuu varovasti, ettei haavaan sattuisi.

Tummat silmät loistavat sitäkin enempi ja hän laulaa:

”Jeesus, Jeesus. . .”

Laulaen kiitämme yhdessä Vapahtajaa.

Jouluilon tuo Joulun Herra.

Hän tuo kotiisi ja lastesi sydämiin jouluriemun.

Laulakaa Hänelle.

Kiittäkää Häntä.

Joulurauhaa!

Isonkyrön seurakunnassa valmistaudumme viettämään Vapahtajamme syntymän riemullista juhlaa. Taivaalliset tiedoittajat ilmensivät syntymän merkitsevän "suurta iloa". He iloitsivat siksi, että he tajusivat Isän pelastustahdon kauaskantoisen merkityksen. Kristityt iloitsevat suuresti nytkin siksi, että Isän hyvä tahto tapahtuu. Siellä missä nytkin kokosydämisesti seurataan tätä tahtoa, siellä syntyy jouluilo. Missä taas tästä hyvästä tahdosta poiketaan oman tahdon tielle, joudutaan kokemaan joulurauhattomuutta.

Kristuksen seurakunta tahtoo opetella tänäkin jouluna Herramme ihmeellistä ihmiseksituloa halpaan seimeen, kun kukaan ei tarjonnut Hänelle vieraanvaraisesti huonetta. Tältä seimeltä kulki tie ristipuulle asti käsittämättömän rakkauden tähden. Tämän rakkauden sanoman edessä tahdomme tänä jouluna hiljentyä. Tämän Herran nimessä toivotamme seurakuntalaisille Jumalan hyvää tahtoa ja joulurauhaa.

Erik Silvola

Kohta päättymässä oleva vuosi on Isonkyrön kuntalaisille merkinnyt lähinnä tavanomaisen vuoden kirjaimista menneitten joukkoon. Kunnalliselämässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia, joskin palvelutasoa on voitu jonkin verran parantaa. Tällaisia parannuksia ovat mm, kauan vireillä ollut Ylipään sillan valmistuminen ja ennätysvauhtia aikaansaatu Palhojaisten uusi koulurakennus.

Ehkä suurin muutos kunnalliselämään on juuri tullut. Se on taloudellinen lama, joka vasta kuluvan vuoden aikana on alkanut vaikuttaa kunnallistalouteen. Työttömyyden lisääntyminen ja veroäyrimäärän hidastunut kasvu ovat jo selvästi todettavia. Tämä puolestaan hidastaa ja jopa pysäyttää kuluneiden vuosien tapaisen palvelutason paranemisen eri aloilla.

Lähiajan suurimpia tavoitteita kunnassamme kuitenkin tulisi olla sairaalan laajentaminen ja sen pysyttäminen terveyskeskuksen alaisena sekä uuden kunnalliskodin aikaansaaminen. Kaikki mahdollisuudet näiden aikaansaamiseen ovat olemassa, koska kunnallistaloutemme sallii lisää velanottoa, mikäli sitä vain on saatavissa.

Vaikka tulevaisuuden näkymät eivät olekaan edellisvuosien tapaisia, toivoisin, että ensi vuonnakin asioita voitaisiin hoitaa yksimielisyyden merkeissä ja, että kaikilla kuntalaisilla olisi ammatista riippumatta työtä ja sitä tietä turvattu toimeentulo.

Hyvää Joulua ja menestystä alkavalle vuodelle.

**Kunnanjohtaja
Veikko Ulvinen**

Uusi vuosi

*Kakstoista kertaa tornin kello lyö,
ja äänet öiseen hiljaisuuteen haipuu.
Nyt kättä lyövät aika, ikuisuus.
Käy vastaan vuosi tuntematon, uus,
ja vanha niinkuin päivä mailleen vaipuu.*

*Ja tuhat salaisuutta helmassaan
se vieras uusi, tuntematon kantaa.
Nyt ihmissydämet on täydet niin,
mut kysymyksiin lukemattomiin
ei vastausta mitään voi se antaa.*

*Se huntua ei heitä kasvoiltaan,
sen huulia ei avaa mikään taika.
Kuin kiveä sen sfinksin-kasvot on,
se on kuin lehti kirjoittamaton,
sen merkeillään voi täyttää yksin Aika.*

*Me astumme kuin purteen keinuvaan,
ja karikoista emme mitään tiedä.
Mut Luojan viisaus sen sääsi näin:
Näin rohkeutt' on käydä eteenpäin,
ja toivoa ei meiltä koskaan viedä.*

*Me lähdemme kuin myrskyyn ärjyvään,
me näämme eespäin tuskin vaaksan verran.
Mut aina tyyntyy myrskyisinkin tie,
ja satamahan matka aina vie,
kun ruorissa on vahvat kädet Herran.*

Matti Nummensalo

Vuodenajat

*Syksy tää,
nyt nopeasti vierähtää.
Lehdet putoavat puista
ja laulut raikuvat lasten suista.
Värikäs on syksy tää,
mut' pian se unhoon jää.
Talvi on se ihmeellinen aika,
siinä on se kaunis taika.
Sade, pouta, rakeet ja jää.
Ne ajat myös nopeasti vierähtää.
Kevät se on jo kesään päin,
kun talvi se jo paljon taaksepäin jäi.
Kesä nyt on aivan verraton,
kun oma uima-allaskin on.
Aurinko paistaa melkein aina,
myöskin se paistaa LAUANTAINA.
KEVÄT, KESÄ, SYKSY, TALVI,
Kaikki ovat hyviä vuodenaikoja.*

Sari Ristiluoma 11 v.

Isonkyrön uuden kirkon vaiheilta

Tämä päivä on eilispäivän lapsi. Eilistä me voimme lähestyä useammalla eri tavalla. Yksi tie on asiallisen tutkimuksen tie. Sitä kuljetaan asiakirjojen tai niihin verrattavien tietolähteiden kautta ja avulla. Tätä tietä edetessämme me näemme tavallisesti asian ja tapahtuman peruspiirteet tai rungon. Joskus voimme kulkea tämän lujasti tosiasioihin perustuvan tien reuna, tien-vartta. Voimme silloin antaa enemmän valtaa omille päätelmillemme jopa mielikuvituksellemekin. Molempia teitä kulkiessamme voimme tarkkailla eilistä oppiaksemme siitä jotakin tätä päivää varten.

Isonkyrön uuden kirkon rakennusvaihe ja sen monet tapahtumat tarjoavat materiaalia myös tälle jälkimmäiselle lähestymistavalle. Ajattelen nyt lähinnä vain kahta asiaa. Yleensä yhteinen rakennus, olkoon se kirkko tai mikä muu tahansa, katsotaan yhteisölle taloudelliseksi uhraukseksi. Tätä varmasti oli Isonkyrön kirkko rakentajilleen, ehkä enemmän kuin osaamme tänään aavistellakaan. Asialla on myös toinen puoli. Isonkyrön kirkon rakennus tarjosi myös ansiomahdollisuuksia sekä paikkakunnan talonpojille ja torppareille mutta ennen muuta ammattimiehille. Eräs tällainen ammattimies oli suvussa kulkevan perimätiedon mukaan muun muassa Juho Praski. Hän oli syntytään vöyriäinen ja toimi tiilenpolttajana ja myös varsinaisessa rakennustyössä mestarin apulaisena. Saman perimätiedon mukaan hän osti työpalkoillaan talon Isonkyrön Palonkylästä. Mainittu Juho Praski muutti sittemmin nimensä Pollariksi ostamansa talon nimen mukaan.

Rakennusvaihe toi mukanaan ammattimiehiä ja työntekijöitä myös oman pitäjän rajojen ulkopuolelta. Rakennuksella oli, niin kuin varmasti kaikilla tuon ajan vastaavilla rakennushankkeilla tavallaan maakunnallista merkittävyyttä. Tieto kuvaa myös sitä

maauskoa ja maatalouden merkitystä, mikä viime vuosisadan loppuvuosikymmeninä maakunnassa oli tunnettavissa. Maa antoi elämää ja itsetuntoa.

Kirkon historiassa on kerrottu toisesta rakennustyöhön liittyvästä asiasta, jonka haluan ottaa vielä kerran esille. Tämä asia on järjestyssäännöt, jotka laadittiin rakennusvaihetta varten. Näillä säännöillä pyrittiin siihen, että elämä rakennuksella olisi hiljaista, vakavaa ja nuhteetonta. Perimätieto kertoo, että jotkut rakennusmiehistä olisivat kokeneet työn aikana uskonnollisen heräämisen. Tätä ei varmaan vaikuttanut pelkästään sääntöjen noudattaminen, mukana oli tunne siitä, että ollaan yhdessä tehtävässä. Kysyä voi myös sitä, kuinka paljon vielä kirkon rakennustyön aikana oli tuntuissa sitä uskonnollista elämää, joka oli syntynyt muutamaa vuosikymmentä aikaisemmin Frans Oskar Durchmanin ympärille. Vaikka herännäisyys näyttääkin päättyneen Isossakyrössä 1800-luvun puolivälin tienoille, sen vaikutus joka tapauksessa jäi tuntumaan.

Tällä vähäisellä tiedolla on meille tämän päivän ihmisille oma viestinsä. Se kysyy meiltä, onko olemassa tänään mitään sellaista, jonka edessä me koemme pyhän, arjesta ja tavallisuudesta eroavan. Ellei ole mitään tällaista erottuvaa, ei ihme, että me ikävystymme ja käymme pelokkaiksi. Vanhan kansan miehen päässä istui lakki lujassa. Hän osasi ottaa sen pois pyhän edessä. Hänelle oli pyhää oman elämän juurtuminen, kodin löytäminen. Hänelle oli pyhää elävä Jumala, jonka edessä hän kumartui, jonka lahjoista hän tiesi elävänsä. Tässä meille toisen vuosituhannen viimeisten vuosikymmenten eläjille oppia ja ojennusta niin täällä viljavien peltojen keskellä kuin muuallakin.

Jussi Salo

Ainut uuteen kirkkoon ostettu kattokruunu, muut kruunut on siirretty sinne Vanhasta kirkosta. KJM

Kirkon ympäristö oli 1920-luvulla vielä melko avointa. KJM

Wähäkello vuodelta 1722. RS

Kuuluu kutsu kellojen

*Ajasta aikaan varjellut,
Herra oot kirkkoamme.
Sanallas meitä ohjannut,
kaikissa vaiheissamme.
Vieläkin tahdot siunata,
kansaasi köyhää armolla,
tarjota taivahan rauhaa.*

*Kirkkoon kun kellot kutsuvat,
suo sinne tiemme johtaa.
Suo, että kasvos armahat,
kansasi siellä kohtaa.
Veisata anna kiitostas,
kun pyhä ristinkuolemas,
tuonut on autuuden toivon.*

Keskiajalla oli tullut tavaksi sijoittaa kirkonkellot erilliseen, kirkon viereen pystytettyyn kellotelineeseen ns. tapuliin. Näin oli keskiajalla Isonkyrön Vanhassa kirkossakin. Vuonna 1531 mainitaan kyröläisten Kustaa Vaasan vaatimuksesta lunastaneen 200 markalla kirkonkellonsa. Piispa Juhana Gezeliuksen aikana tarkastusmatkan yhteydessä 1680 keskusteltiin kellotapulin uusimisesta. Kuitenkin vasta 1773 rakennettiin Kokkolan maaseurakunnasta kotoisin olevan puusepän Matti Hongan johdolla uusi kellotapuli, joka runsaan

sadan vuoden kuluttua purettiin vuonna 1881 ja myytiin huutokaupalla uuden kirkon urkurahaston hyväksi.

Kellotapulissa olleet kaksi kelloa siirrettiin uudelle kirkolle kutsumaan seurakuntaa jumalanpalveluksiin. Liki viisisataa kiloa painavat kellot ostettiin aikoinaan seurakuntaan Tukholmasta Pienempi ja vanhempi kello eli Wähäkello ostettiin 1722. Se painaa 2 kippuntaa ja kymmenen naulaa eli noin 425 kiloa. Suurempi eli iso kello ostettiin vuonna 1730. Kello painaa 2 kippuntaa ja 19 leiviskää ja 6 naulaa eli noin 502 kiloa.

Kelloissa olevat kirjoituksen antavat tietoja kellojen vaiheista. Wähäkellon yläreunassa on suomenkielinen teksti: "Cootcat minulle minun pyhäni". Kyljessä on kuningas Fredrik I kuva sekä latinan kielistä tekstiä syntyvaiheista.

Isokello on valettu uudelleen vuonna 1850 Maalahdessa, koska kello oli soitettaessa haljennut. Kellon yläreunassa on kehoitus: "Tulkat ja palaitcam Herran tygö, sillä Hän on meitä lyönyt. Hän myös meitä sito." Kyljessä on pitäjänvaakuna karhu, ja tekstinä: Storkyro Sockn i Östrbottn.

Kellon uudelleenvaluvaiheista kertoo teksti kyljessä: "Vuonna 1850 keisari Nikolai I:sen aikana, koska Berndt Federley oli Guvernöörinä Waasassa. Edvard Bergenheim arkipispana Turusa ja Carl Hällfors kirkkoherana Isosa-Kyrösä. Walettiin tämä kello Maalahdessa M. Svedbergiltä."

Kellon vastakkaisella puolella on kellojen käyttöohjeet: "Soittakaa Zionisa, Pyhittäkää paasto, Kootkaat kansa, kutsukaat yhteen wanhimmat, Saattakaat yhteen nuorukaiset ja imeväiset."

Alareunassa kiertää psalmin lause: "Autuas jokainen kuin Herraa pelkää ja Hänen teillensä waeltaa." RS

Isokello vuodelta 1730. RS

Lapsi kirkossa

Istuttiin juomassa kirkkokahvia. Oli palattu Mikkelinpäivän perhekirkosta. — Mikkelinpäivä, lasten ja enkelien päivä. Evankeliumitekstinä, miten Jeesus kutsui lapsen ja asetti sen heidän keskellensä. "Lapsi keskellämme." — Eipä siis ihme, että Amalia-täidin aatokset askaroivat lapsessa ja lapsuudessa. Näin hän tarinoi:

— Äitini vei minut lapsena ollessani usein kirkkoon. Äidilläni oli tapana istua lehterillä, naisten puolella tietenkin, aivan lähellä urkuparvea. Äidilläni oli heleä ääni ja hän osallistui innolla veisuuseen. Sitä minä vain ihmettelin, että äitini aina osasi etsiä saman virren, jonka kanttori aloitti. Olikohan heillä joku salaperäinen järjestelmä jonka avulla he sopivat virsistä? Ehkä lehterin reunaa pitkin kulki näkymätön sähköjohto, jota myöten kanttori sähkötti äidilleni virren numeron ja antoi aloitussävelen, sillä kanttori ja äitini aloittivat virren ihan yhtäaikaan ja ihan samasta sävelestä. Äitini voimakas ääni kuului vierelläni niin, etten minä alikirkossa veisaavien ääntä kuullutkaan. Luulin, että kanttori ja äitini kahdestaan siitä veisaamisesta huolta pitivät, sekä tietenkin pappi omasta osuudestaan siellä alttarilla.

— Jossakin lapsuuteni vaiheessa kannoin huolta saarnaavasta papista. Kumpu hän ei vain alkaisi aivastella kesken saarnan! Kun minun oma isäni kotona alkoi aivastella, ei siitä tahtonut tulla loppua ollenkaan. Hän kulki huoneesta toiseen aivan kuin olisi yrittänyt paeta aivastusta, mutta se kulki itsepuolisesti hänen perässään. Ajatella, jos pappi saisi tuollaisen kohtauksen kesken saarnan! Hänen olisi juostava pois saarnastuolista sakaristoon ja sieltä ympäri kirkkoa, aivastus perässään, ja koko kirkko kaikuisi kuin ukkonen kävisi, kun pappi juoksis ja aivastelisi. Se olisi hirveän ikävää, ainakin sille papille. Siksi huokasin aina helpotuksesta, kun saarna loppui, ja kaikki oli sujunut rauhallisesti.

— Kun kumarruttiin rukoukseen, minä puristin lujasti silmäni kiinni ja ajattelin: Nyt Isä-Jumala kulkee kirkossa penkki penkiltä, ja siunaa kaikkia, erityisesti lapsia. Näin Hänet mielessäni, vaikka silmät olivat suljetut. Isä-Jumala oli aika kookas ja tukeva. Hänellä oli yllään valkea, leveä vaate niin kuin isän yöpaita. Kun hän kulki kirkossa, ei askelten ääntä kuulunut. Hän kohotti kätensä siunauksen. Hänen kasvojaan en koskaan nähnyt. Oli juhlallista ja jännittävää odottaa, milloin Hän saapuisi minun kohdalleni.

— Lapsia vietiin kirkkoon minun pienenä ollessani, ja lapset istuivat hiljaa ja miettivät omia mietteitään. Elleivät osanneet istua kiltisti, ei heitä voitu ottaa mukaan ensinkään, etteivät häiritsisi aikuisia. Jumalanpalvelus oli aikuisia varten alusta loppuun asti. Kuitenkin lasten mukana olemisella oli oma, tärkeä merkityksensä. Näin he juurtuivat kristillisiin tapoihin ja saivat salatulla tavalla osansa Jumalan siunauksesta. Siksi minäkin, itse äidiksi tultuani, yritin kantaa vastuuta lasteni kirkossa käymisestä. Kirkkomatkat esikoiseni kanssa onnistuivat hyvin. Väsyttyään ympärilleen katselemiseen ja kirjasta veisaamiseen, tyttönen alkoi hiljaisesti näperrellä mukaan otetulla pikkulellulla. Saarnan alkaessa hän säännöllisesti kiipesi syliini ja eipä aikaakaan, kun pikkupää painui olkaani

100-vuotias Maijalan mäellä. RS

vasten, ja uni otti lapsen maailmaansa. Usein uni jatkui lähtöhetkeen saakka. Tällainen lapsi oli ihanteellinen kirkkovieras.

— Myöhemmin sain kaksi vilkasta poikaa, ja näin se kirkossakäynti heidän kanssaan suurin piirtein sujui: Pojat istuivat molemmilla puolillani. Aluksi he olivat hiljaisia ja katselivat ympärilleen. Noustiin ja istuttiin, noustiin ja istuttiin. Aina, kun nousimme, nostin pojat penkille seisomaan, että hekin olisivat nähneet jotakin yli selkien muurin. Pian toinen kääntyi selin alttarin ja alkoi tuijottaa takana olevia, toinen pudotti virsikirjan lattialle ja konttasi penkin alle. Palautin molemmat järjestykseen ja annoin laukustani heille heidän omat kirjansa. Nuorempi pani kirjan nurkan suuhunsa ja alkoi ahkerasti pureksia. Vanhempi selasi pari kertaa kirjan kannesta kanteen, nosti sitten kätensä ylös ja alkoi leikkiä, että kirja oli lentokone. Monta päättä kääntyi jo tässä vaiheessa katsomaan syyttävien silmin. Mutta sitten alkoi saarna. Ei auttanut yhtään, että supatin pieniin korviin: "Kuunnelkaapa, mitä pappi-setä kertoo Jeesuksesta!" Pari sekuntia he istuivat hiljaa tuijottaen saarnatuoliin. Sitten nuorempi pudottaui penkiltä ja lähti talsimaan kohti käytävää. Sain hänet kiinni takin liepeestä. Vanhempi yritti tyrkkiä minua ja supatti kuuluvasti: "Mua pissattaa!" En suhtautunut asiaan vakavasti, eikä poikani ollut niin määrätietoinen kuin erään tuttavani pieni tytär, joka samassa tilanteessa uhkasi: "Jos et sä vie mua pihalle, mä sanon papille!" — Kaivoin laukustani pienet autot ja annoin pojille. Siitä se sitten vasta ralli alkoi. Paheksuvat silmät tuijottivat meitä joka taholta. Tunsin ahdistusta ja syyllisyyttä. Korjasin autot talteen ja aloin syöttää pojilleni mukaan varattuja pikkuleipiä. Onneksi ne riittivät saarnan loppuun asti. Sitten oli aika pistää pieniin pojannyrkkeihin kolehtiraha, ja kuiskata korvaan varoitus: "Pidä lujasti kiinni, ettei raha putoa!" Pojat pusersivat rahaa rystyset valkeina samalla kurkotellen, nähdäkseen haavisedän. Siinä jännityksessä ote herposi ja pienemmän raha putosi lattialle. Molemmat syöksivät sitä tavoittamaan. Niin sitten istumaan — kilahdus — ryömiminen — istumaan — kilahdus — ryömiminen —, kunnes haavi vihdoin oli kohdalla ja molempien lantit onnellisesti haavissa. Sitten kysyttiinkin vä-

hän väliä: "Joko mennään?" — "Joko se loppuu?" — Ja loppuihan se ja mentiin hän sitä, syyttävien ja nyreiden ilmeiden saattelemina. Meni siinä aikaa, ennen kuin jaksoi taas koota rohkeutensa ja lähteä poikien kanssa kirkkoon!

Nauroin ja huomaustin Amalia-tädille, että kahvi oli jäähtynyt kupissa. Tädin juodessa totesin: "Nykyisin on kaikki aivan toisin. Kukaan ei enää häiriinny jumalanpalveluksessa lapsen tähden. On luonnollista, että he ovat mukana ainakin perhekirkossa. Niin kuin nyt tänä Mikkelinsunnuntainakin. Kaikkein pienimmät osallistuivat jumalanpalvelukseen laulullaan. Sinne he juoksivat kuoriin, eikä kukaan varmaankaan moittinut, vaikka yksiääninen laulu laulettiin monessa äänilajissa. Isommat lapset lehterillä olivat taitavia ja lauloivat kauniisti. Saarnakin oli ihan lapsille tarkoitettu, ja varttuneemmat heistä kuuntelivat tarkasti, kun Pakkalan Kirsti kertoi afrikkalaisesta pikku Mariasta ja Jeesuksen huolenpidosta. Uskonpa, että tuolla kirkossa oli hyvä olla sekä lapsilla että aikuisilla. Niin minä sen ainakin koin."

— Voi, et usko, miten onnellinen olen perhekirkosta! — Amalia-täti oli jälleen vauhdissa. — Muistan ihan selvästi, miten ensimmäistä vietettiin Isonkyrön seurakunnassa. Se oli joku Marianpäivä 1960-luvulla. Ensi kerran tapahtui, että lapsi luki epistolatekstin, pieni poika, tummat housut ja valkea paita yllään, kirkkaalla, selkeällä pojanäänellään. . . Muistan myös sen hienon kolehdinkerääjien kulkueen. Sakariston ovesta asteli paririvissä kuusi poikaa, mustat housut ja valkeat paidat heilläkin yllään. Viimeisenä kulki kaksi aivan pientä, pulleata pojanvesseliä pikku haavit kourassa ja suut iloisessa hymyssä. Tehtävän ankara tärkeys paistoi isompien kasvoista, ja olihan heillä vähän vaikeuksia pitkien haavinvarsien hallitsemisessa. Silloin oli varmaan kirkossa vain iloisia antajia.

— Vuosi vuodelta on yhä enemmän ja enemmän alettu ymmärtää lasta ja pitää häntä aikuisten kanssa

tasaveroisena jäsenenä Taivaan Isän perheväessä. Siitä olen iloinnut, kun olen käynyt kirkossa lastenlasteni seurassa. Yhden ikävän kirkkomatkan muistan kuitenkin. Oli Ehtoolliskirkko. Pieni pojantytär istui viereilläni. Kun väki alkoi tulla alttarille, nyhjäisi lapsi käsivarttani ja kuiskasi, silmät innosta loistaen: "Mumma, mennäänkö mekin?" Oli vastattava: "Ei nyt tällä kertaa." — Kuinka olisin voinut selittää tyttöselle, että minä vain olisin saanut mennä Jeesuksen siunattavaksi ja hänen olisi pitänyt jäädä odottamaan penkkiin katselemaan. Väkevästi tulivat mieleen nämä Lastenystävän sanat: "Sallikaa lasten tulla minun tyköni, älkääkään estäkö heitä!" Nythän me olemme menossa kohti lasten Ehtoolliselle pääsyä ja nytkin on jo ihanaa se, että lapset saavat tulla vanhempien mukana siunattaviksi. Lapset ovat pääsemässä Ehtoolliselle — mutta nyt jo nousee taas varoittavia sormia: "Ei yksin!" — "Ei ilman opetusta!" — Lapsiko muka ei käsittäisi Ehtoollisen pyhyttä! "Kuinka Jeesus sanoikaan: "Joka ei ota vastaan Jumalan valtakuntaa niin kuin lapsi, hän ei pääse sinne sisälle."

Amalia-täti oli ihan kiihdyksissä. Hän iski tarmokkaasti lusikalla puolukkapiirakkaan. Minä istuin vaiti. Mitäpä olisin osannut tuohon sanoa. Kokemukseni olivat kovin vähäiset — mutta todelta ja oikealta tuo kaikki tuntui. Täti jatkoi vielä pohdintojaan: "elämäni aikana kirkkokansa on todella muuttunut paljon suvaitsevaisemmaksi lapsia kohtaan. Seurakuntien Paimenet ovat alkaneet kantaa huolta pikku karitsoista. Sitä vielä odotan, että saisin osallistua perhekirkkoon, jossa vietetään Herran Pyhää Ehtoollista. Se vasta olisi täydellinen juhla jumalanpalvelus, jossa Herra saisi palvella isoja ja pieniä kaikilla runsailla lahjoillaan!"

Kirkkokahvit oli juotu ja nousin lähteäkseni. Amalia-täti puristi lämpimästi kättäni: "Kiitos sinulle, että kyyditsit minua! Kun on lapsesta asti käynyt kirkossa, kaipaa sinne läpi elämän."

Kyytityttö

Juhlajumalanpalvelus on kerännyt seurakuntalaisia kirkon täyteen. KJM

Suomi

*Suomi sana isänmaallinen
soi sydämessä kaikkien.
Suomi sana kultainen
tuo kaiun metsien
ja huminan honkien.
Suomi sana rakkahin
on tuttu kaikkien
Suomi sana ihanin
oot maa parahin.*

Beata

Chia Jokinen:

Erään ihmisen itsenäisyyspäivä

Eräs ihminen, hän voi olla kuka tahansa meistä, vaikka sinä tai minä. Tämä ihminen on kuitenkin hyvin vanha, joten aivan kuka tahansa hän ei ole.

Eräs ihminen — kutsuttakoon häntä siksi tässä tarinassa — istuu pienessä yksiössään yksin. Toiset ovat itsenäisyysjuhlassa, mutta tämä ihminen ei. Miksi hän pilaisi ilonsa? Oman henkilökohtaisen ilonsa, jota hän tuntee sytyttäessään ikkunalle kaksi sinivalkoista Suomi-kynttilää, itsekseen samalla hyräillen isänmaallisia lauluja.

Hän tuntee aitoa iloa siitä, että Suomi on itsenäinen maa. Hän on itse ollut kuulemassa, kuinka ihmiset ovat kertoneet 60 vuotta sitten ilosanomaa Suomen itsenäisyydestä.

Hän tassuttelee radion luo ja avaa sen. Presidenttimme ääni kuuluu vakavana, kun hän aloittaa itsenäisyyspäiväpuheessa. Puheen päätyttyä, eräs ihminen nukahtaa keinutuoliinsa. Eräälle ihmiselle hänen kynttilänsä ikkunalaudalla ja puhe radiosta ovat riemujuhlaa, aivan kuin meille nuoremmille itsenäisyyspäiväjuhlassuudet, esimerkiksi Senaatintorilla. Me emme ehkä ymmärrä sitä, mitä iloa on istua yksin pimeässä yksiössä, valona vain kaksi Suomi-kynttilää, jotka pian ovat palaneet loppuun.

Vanhus tarvitsee lepoa ja rauhaa. Ehkä kuitenkin hän olisi toivonut, että juuri sinä olisit tullut jakamaan iloasi hänen kanssaan. Pieni juhla voi olla suurempi ilo kuin joku iso juhla.

Iloitkaa aidosti siitä, mistä voitte ja käykää katsomassa lepattavia kynttilänliekkejä tuhansilla ikkunalaudoilla. Ehkä jonkun ikkunan takana istuu eräs ihminen.

Juttua Isonkyrön lukkareista vuodesta 1813 alkaen

Seurakunnan jumalanpalveluksissa kuten muissakin toimituksissa on laululla ja veisuulla kuten myös soitolla oma tärkeä sijansa. Uskonpuhdistajamme Martti Luther painotti laulun ja soiton merkitystä jumalanpalveluksessa ja kehotti niitä ahkerasti harjoittamaan.

Isonkyrön seurakunnan esilaulajista, kanttoreista, lukkareista (lukkari = kellonsoittaja, seurakunnan työntekijä, jolla on eri aikoina ollut mm. suntion, lukkarin ym. tehtäviä) ensimmäinen kyseessäolevana ajanjaksona virkaa hoitanut oli Karl S e v o n, s. 18. 9. 1790 Paimiossa. Kuoli 24. 4. 1829. Isonkyrön lukkarina 1813—1829. Karl Sevonin isä ja isoisä olivat Paimion lukkareita. Isoisän isä oli Paimion kappalainen. Karl Sevon sai Luoman talon haltuunsa v. 1819. Hänellä oli useita poikia, joista tuli lukkareita etelä-pohjalaisiin

seurakuntiin. Yhdellä pojista ei ollut lauluääntä ja niin hän jäi Luoman talon isännäksi. Tämän nuorin poika oli Matti Sevon, Luoman isäntä, maakauppias, pitäjänkirjuri, kunnallislautakunnan esimies, Hypoteekkiyhdistyksen asiamies ym. Hän hallitsi myös ruotsin kielen.

Vuonna 1829 tuli Isonkyrön lukkariksi Klas Wilhelm L a g u s, s. 28. 12. 1807 Raumalla, k. 19. 8. 1880. Lagus oli lukkarina yli puoli vuosisataa ja vaikutti työnsä lisäksi moniin asioihin seurakunnassa. Pysyvän muiston hän jätti itsestään kirjoittamalla v. 1867 kirjeen "Lukkarin muistutukset", joka oli osoitettu Matti-, Mikki- ja Jussi-isännille Isossakyrössä. Kirjeen alkuperäiskappale on talletettuna Kotiseutuarkistossa ja se käsittelee lukkarin palkanmaksua. Tässä muutamia

lainauksia Laguksen kirjeestä: "Te teettä siinä väärin ettette tuo minulle Kappoja määrätynä uloskanto päivänä, yksi tuua silloin toinen tällöön ympäri vuatta. Sen kaltaaset piänet kappamiähet kun vägkäri ja minä tarvitsemme saada kohta. Mikä teistä tuua seulan alaisia puoleksi virnoja ja äärehittä ja sitte sanotaan, Emme ole parempia saaneet. Sitte minulle luvattiin yksi kuorma halkoja rippilapsesta niiden kouluuttajaasta. Harvat ovat tuoneet. Onko se oikeen? Mun pitää tehdä tyätä seitsemänkymmentä päivää vuodes kirkos ja olla varalla, mutta kulkia omalla hevoosella kingerillä, ja kuljettaa provastin laukkuja. Joka tahtoo juhlallisia hautajaisia puhukoon siitä Lukkarin kans ja pyytäköön, että hän rusta vaikka kymmenen veisaajaa kansansa mutta maksakoon kans. Minä saan määrätä ruumiin veisuusta vaikka neljä markkaa. Ei veisu pappille kuulu, lukkarin asia se on. Vaikka täällä on pitkin matkoja papit lukkarin kurkulla rahoja ansainneet. Ei niin häpeemätööntä ja tunnotoonta kansaa ole maailmassa kun te Kyrölääset olette." Monia muita asioita hän tässä 16-sivuisessa kirjeessään käsittelee. Laguksen aikana rakennettiin lukkarin virkatalo Kivelän mäelle ja hänellä oli seurakunnan omistamia pelloja viljeltävänään. Lisäksi oli määrätynä taksat eri toimituksista ja talojen oli tuotava määrättyt kapat viljaa, joiden laatua ja epäsäännöllistä tuontiaikaa hän kirjeessään moittii. Kerran vuodessa kerättiin kolehti lukkarille. Se kuului palkkaetuihin. Laguksen kolehtiin ilmaantui joka vuosi rahain joukkoon muutamia hauljeja. Kerrotaan, että hän oli ampunut Palomäen sonnin, joka oli tullut hänen pellolleen. Siitä haulit muistutuksena.

Kotiseutumuseon aitta on lukkari Laguksen rakennuttama lukkarin mäelle. Siitä nimi Laguksen aitta.

Vuonna 1858 perustettiin kirjasto Isoonkyröön. Lukkari Lagus kulki keräten varoja siihen ja onnistuikin työssä ihmeellisen hyvin, kuten kirjaston 100-vuotishistoriikissä mainitaan.

Lukkari Lagus veisasi viimeisen kerran Vanhassa kirkossa tuomiosunnuntaina 1877 kun rovasti Forsman oli saanut saarnansa päätökseen. Ja niin vaihtui seurakunnan vanha kirkko uuteen. Ensimmäinen jumalanpalvelus uudessa kirkossa pidettiin ensimmäisenä adventtisunnuntaina 1877.

Kolmas kyseisen ajanjakson lukkareista oli Jaakko Passinen. S. 26. 12. 1852 Kauhavalla, k. 31. 1. 1921. Jaakko Passisen nuoruudessa ei kansakoulua ollut, joten hänen alkeistietonsa jäivät puutteellisiksi, kuten hän itse on sanonut. Isä aikoi pojasta pappia, mutta isän varhainen kuolema katkaisi suunnitelmat. Jaakon hyvä veisuuääni huomattiin jo nuorena ja v. 1870 hän meni Kauhavan lukkari Forsbergin oppiin. Lisäksi hän oli Ylistaron lukkari Sareliuksen luona oppimassa skaaloja. Samana vuonna hän lehti-ilmoituksen perusteella lähti Helsinkiin urkuri Lauri Hämäläisen luo urkujensoiton oppiin. V. 1875 Passinen hoiti jonkin aikaa Alahärmän lukkarin virkaa. Täällä jotkut opiskelijat kehoittivat tätä heleäänistä tenorilaulajaa lähtemään Tukholmaan opiskelemaan laulua. Hän lähti ja menestyi hyvin, vaikka ruotsin kielen taito tuotti hänelle kovasti oppimisvaikeuksia. Laulajana Passinen esiintyi ensikerran oopperassa v. 1877. Hän opiskeli vielä kahteen eri otteeseen Tukholmassa, mutta josta-

Kontrahtiväkeä pappilan ruispellolla. KJM

kin syystä katkaisi itse lupaavasti alkaneen laulajan-uransa.

Vakinaisena hän astui hoitamaan Isonkyrön lukkarin virkaa, saatuaan enimmäkseen äännetään vaalissa, 1. 5. 1882. Kerrotaan, että lukkaria valittaessa kokeiltiin kuinka kauas Passisen ääni kantoi kun hän kirkon portailla seisten lauloi. Orismalaan asti oli kuulunut. Passinen soitti myös urkuja. Silti löytyy kirkon arkistosta vuodelta 1882 kirkkoraadin päätös, jossa Passista kielletään soittamasta Isonkyrön kirkon uusia urkuja, "ettei tämä taitamattomuudessaan turmelisi uusia urkuja". Urut olivat valmiiksi asennetut kirkossa syyskuussa 1881.

Kesällä 1882 hän perusti paikkakunnalle sekakuoron, joka lauloi jo adventtina Hoosiannan Hagforsin alkusovituksen mukaan. Koulumestari Knuutman arvosteli laulua kirkosta ulos tultuaan: "Se alkukin oli kohta niin raavasta".

Passinen toimi pitkään Isonkyrön kuntakokouksen puheenjohtajana. Hänen aloitteestaan mainittakoon alkeisopetuksen uudistaminen, kunnan jakaminen kuuteen koulupiiriin, ja opetusohjelmien laajentaminen entisestään. Tämä tapahtui v. 1884. Passinen toimi myös kuusi vuotta Lehmäjoen kansakoulun opettajana kun sinne 1896 perustettuun kouluun ei saatu opettajaa. Passinen epäili vahvasti ryhtyä tähän toimeen, mutta mm. tarkastaja K. V. Forsman antoi hänestä myöhemmin myönteisen lausunnon opettajana. Tänä aikana sai 36 oppilasta koulusta päästötodistuksen. Passisesta sanotaan, että hän oli valmis antamaan musiikkikerhoissa apuaan ilman maksua. Hän oli innokas isänmaan ystävä ja kannatti jääkäri-liikettä. Dir.cant. 24. 12. 1919. Aapeli Närhi s. 25. 11. 1893, tuli Isonkyrön Teiskosta. Hän toimi kanttorina 1. 5. 1923—1. 5. 1928. Närhi yritti kirkkokuorotoimintaa keskustassa, mutta toiminta ei lähtenyt matkaan, koska väkeä ei tullut harjoituksiin. Sensijaan hän perusti kuoron Lehmäjoelle, kävi siellä harjoittamassa sitä, ja kuoro esiintyi monissa tilaisuuksissa jumalanpalveluksien lisäksi.

Kunnan kantakirjasto oli sijoitettuna kanttorilaan. Vuosina 1924—28 sen hoitajana toimi kanttori Närhi. Aapeli Närhi muutti Iihin.

1. 5. 1928—30. 4. 1929 kanttorina toimi Iisakki J a s k a r i. Seuraava Isonkyrön kanttori on ollut Nestor R a j a l a, s. 16. 10. 1902 Lapualla, toimi virassa 1. 5. 1929—1. 11. 1972. Isonkyrön tultuaan Rajala perusti kirkkokuoron v. 1929. Kuoron puheenjohtajana toimi L.A. Rauramo. Kuoro osallistui jo v. 1930 yleisiin kirkkojuhliin ja sen jälkeen kaikkiin 3—4 vuoden välein järjestettyihin kirkkolaulujuhliin. Rajala oli perustamassa monia kuoroja ja toimi niiden johtajana. Mm. Lottien kuoro, Ylipään Ns. kuoro, Orisbergin kuoro, Vanhan kirkon 650-vuotisjuhlan (8—9. 8. 1954) kantaattikuoro, jossa oli toistasataa laulajaa. Tästä musiikkiesityksestä ja sen johtamisesta tir. Rajala sanoi, että se oli yksi kohokohta hänen musiikkiurallaan. Esitettiin Toivo Kuulan säveltämä Isonkyrön kantaatti.

Kanttori Rajala toimi Isonkyrön keskikoulun laulunopettajana 37 vuotta, Isonkyrön palovakuutusyhdistyksen johtajana ja hoitajana 23 vuotta, kirjastonhoitajana 27 vuotta 28. 5. 1929 alkaen, sekä pitkään myös Osuskassan toimitusjohtajana. Tämä kaikki kirkollisten tehtävien lisäksi, joihin sisältyivät jumalanpalvelukset, toimitukset, päiväkerit luettamisineen, virrenveisuun opetus, rippikoulu jne.

Vuonna 1966 olin keskustelussa Pattijoen kanttori

Jussi Kujanpään kanssa. Keskustelu eteni tähän tapaan:

- mistä oot kotoisin?
- Isostakyröstä.
- Kuka siellä on kanttorina?
- Nestori Rajala.
- Joo, mä tunnen. Se Nestori onkin vielä kovakurkkuinen poika.

Vaikka tir. Rajala on virasta eläkkeellä hänen työssä seurakuntalaisten palvelijana jatkuu. Satoina laskevat ovat erilaiset tilaisuudet, joissa hänen kauniita yksinlaulueistyksiään olemme saaneet kuulla. Säestäjänä toimii nykyisin useimmiten kanttori-urkuri Heikki Oksala. Dir.cant. 1952.

Nykyisenä kanttori-urkurina toimii Heikki Oksala 1. 11. 1972 alkaen. Hän on syntynyt Vaasassa 11. 5. 1950.

Heikki Oksala on ehtinyt perustaa nuorisokuoro Lauriuksen ja seurakunnan Nuorisokuoron. Pienempi- muotoisia musiikkiyhtyeitä toimii ja on perusteilla. Kanttori Oksala on erityisesti palvellut ja palvelee seurakuntaansa soittajan lahjoillaan. Hän on toiminut Isonkyrön Yhteiskoulun/yläasteen ja lukion musiikinopettajana vuodesta 1973 alkaen.

Uskoni ja tietolähteet vahvistavat käsitystä, että jokainen Isonkyrön seurakunnan lukkari ja kanttori on palvellut ja palvelee seurakuntaansa hyvin niillä lahjoilla, joita hänellä on suotu, ja sinä aikana, jolloin hänen voronsa oli ja on tätä tehtävää seurakunnassa hoitaa.

Matti Loukola

Joulun odotus

*Pukit tontut työssään hyörii,
pajassa näin kaikki pyörii.
Nuket, nallet, sukset, kelkat
siellä valmistuu.*

*Sitten kaikki lahjat kivat
joulupapereihin kääriytyy.
Pian pukki oveen kolkuttaa
ja hänle lauletaan:
"Joulupukki, joulupukki
valkoparta vanha ukki. . ."*

Hanna

Luminen metsä

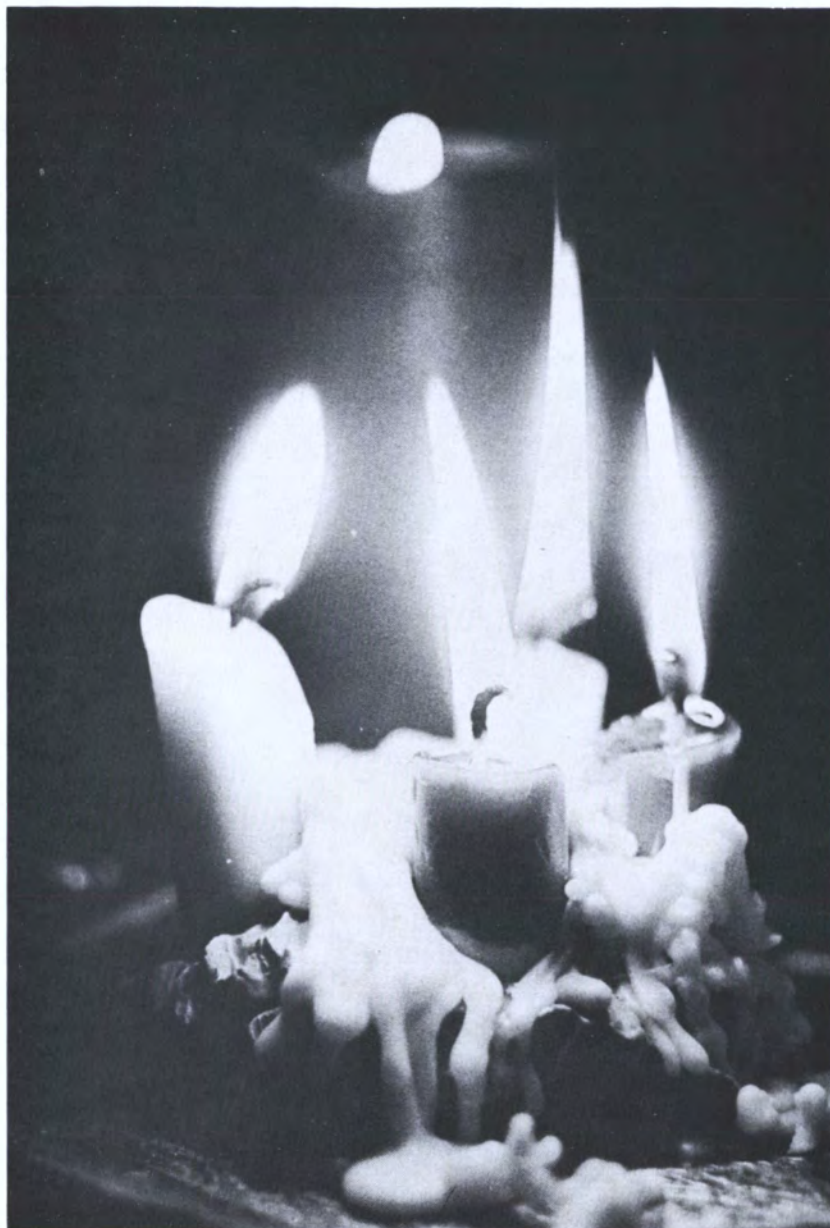
*Lumisen männyn taimen takaa,
kurkistaa pikkuinen jänis.
Päänsä pistää se pensaaseen,
ja luulee, ettei kukaan näkis'.
Kettu etsii jälkiä jäniksen
ja löytääkin pikku jänösen.*

*Se tahtois rauhan tehdä, juu
se tietenkin siinä onnistuu.
He kutsuvat metsän eläimet kokoon
yhteisen jouluaaton viettoon.
Oli siellä kaikilla hauskaa huh, hah, hei
ja toisilleen siellä kaunaa kannettu ei.
Sovussa oltiin vain.*

Hanna

Jouluaattona

*Joulukuusen sisään toi
isäpappa armas.
Riemu siinä, vuoroin kina
kumpi koristaa sen sais
Laina vaikka Veikko.*

*Latvaan tähti saatihin.
Kokonansa kohta,
koristettu on
koko joulukuusi.*

*Koristeista alaoksat painuu aivan,
pienet kädet ylemmäksi kun ei yllä,
vaikka näkis kuinka suuren vaivan. . .
Onhan yläöksillakin
köynnöksiä kiittäviä kyllä!*

*Ja joulukuusi tuoksuu.
Satumainen tunnelma on ihan.
Kohta, kohta
pukki varmaan
kontin kantaa poikki pihan.*

Linkki

Iipo Lagerstedt:

1500-luvun Isonkyrön ammattimiehiä

Maanviljely oli 1500-luvulla vakiintunut Kyrönjoen rannoilla niin, että sen rinnalle oli voinut syntyä joukko muita elinkeinoja. Niiden harjoittajat eivät enää saaneet elantoaan maanviljelyksestä, vaan niistä töistä ja palveluksista, joita he tekivät toisille ihmisille.

Ehkä tärkein ammattilainen 1500-luvun kyröläisessä yhdyskunnassa oli seppä. Tilikirjat mainitsevat Olli Sipinpojan seppänä Napuelta. Olli Sipinpojan suku lienee harjoittanut kauan sepän ammattia, sillä sukunimensä, Rautio, tarkoittaa juuri seppää, raudankäsittelijää. Mahdollisesti kaikkien isokyröläisten tuntema Sepänkivi on saanut juuri nimensä kiven juurella asuneista Raution sepistä. Valtaalassa Valtarien laajan suvun jäsenistä Mikko harjoitti vaskiseppän eli pelttarin ammattia. Orismalan Annalassa Lauri Flaming toimi sekä suutarina, että sorvarina. Tuskimpa kuitenkin Punkarien eli Pungemakarien laaja suku Orismalassa enää kukkaroita 1500-luvulla valmisti, mitä voisi nimen perusteella olettaa.

Tilikirjojen mukaan Liimaakkaa, Laurilaa, Katilaa ja Jouppilaa isännöineet Punkarit saivat elantonsa maanviljelyksestä ja kaupunkäynnistä. Sensijaan Orismalan takamailla 1500-luvulla asunut Mikko Erkinpoika on melko varmasti ollut nahkuri ammatiltaan. Hänestä on saanut nimensä nyt jo hävinnyt Skinarin talo.¹

Laurolan Dorotelan osakylässä oli 1500-luvulla ennen nuijasotaa kolme Knoppi-nimistä taloa, jotka hävisivät kaikki ennen sotaa. Nykyisin nimi on täysin tuntematon. Yhtä näistä hävinneistä taloista asui Mik-

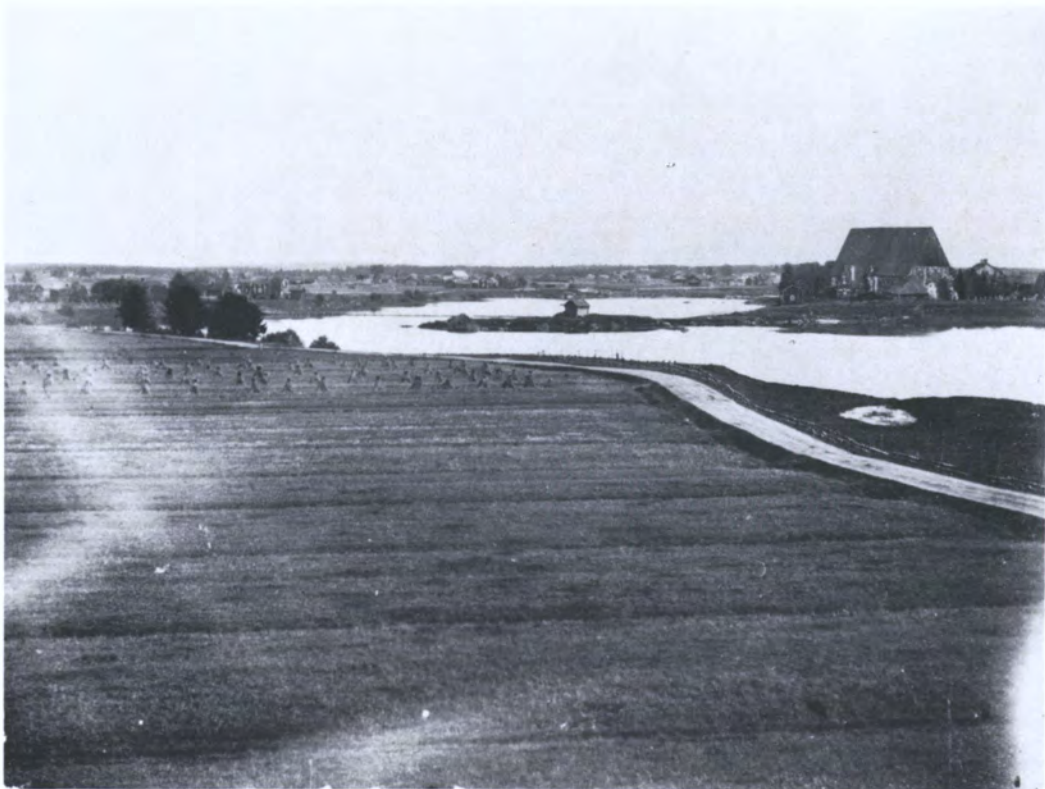
ko Heikinpoika, joka mainittiin myös suutarina. Palonkylässä asui Erkki Smedh, jonka nimi tarkoitti seppää. Ei kuitenkaan ole varmaa, harjoittiko Erkki Martinpoika enää sepän ammattia. Ikolan Arranpellossa mainittiin jo v. 1546 Tuomas Heikinpoika, joka asui Gumbsen eli Komsin taloa, ja joka oli ammatiltaan muurimestari. Koska Tuomas Heikinpojalle oli v. 1549 merkitty vain viiden pannin pieni tila, näyttää siltä, että hän sai elantonsa pääosan todellakin muurimestarin ammatista. Sen sijaan Hevonkoskella asunut Pietari Smedh, jonka nimi kirjoitettiin myös suomalaisittain Sepäksi, tuskin enää sepän töitä teki, sillä hänellä oli v. 1556 40 pannin tila, joka kuului Etelä-Pohjanmaan suurimpien tilojen joukkoon. Pietarisisännän talo on nykyisin tunnettu Hopan nimellä, eikä muinaisesta Sepästä muistuta enää muu, kuin muutama tiluksen nimi.

Tärkeätä virkaa hoitivat 1500-luvun puolivälin Isosakyrössä Mukun itsellissuvun jäsenet. Jo v. 1569 mainittiin Olli Mukku lautturina, joka kuljetti lauttaa Kyrönjoen yli Vanhan Kirkon kohdalla. Kirkon pohjoispuolella jokirannassa oli lautturilla oma tupa. Vaikka Mukut mainittiinkin itsellisinä 1500- ja 1600-luvuilla, niin vaikuttaa siltä, että heillä on joskus muinoin ollut oma veroa maksava talo.

Suuri osa Isonkyrön talonnimistä on peräisin teki-jänimistä. Osa niistä on vanhempaa, jo keskiaikaista perua ja muualta tullutta, kuten esimerkiksi Tanttari eli Dantzar. Tuskimpa kukaan 1540-luvun Laurolassa hankki elantoaan tanssijana.

*Vanha kirkko
ensilumen jälkeen.
K.J. Mielty'n arkisto*

*Vanha kirkko
kesäasussaan.
K.J. Mielty'n arkisto*

Rajaojan takaa

Kirj. Väinö Alanen

Näytelmä "Syntipukki" oli ensimmäinen näytelmä, jonka ohjasi Isonkyrön Ylipäässä. VA

On hämärtyvä syksyinen iltapäivä. Ajelen traktorilla viimeisiä auranviilloksia. Tulee vastaan oja, joka pysähdyttää menon, niinkuin ehkä tuhansia kertoja ennenkin. Nyt kuitenkin pysähdyn pidemmäksi aikaa. Eihän tuo oja mikään leveä ole ja onhan siitä useampi vuosi kun se on ruopattu, helposti sen yli hyppäisikin. Se on rajaoja, Ison- ja Vähänkyrön raja, mutta kyllä se täydellinen liikenteenjakaja on. Milteipä kaikki viralliset asiat hoidetaan ojan omalla puolella, vain harvoin niitä hoidetaan sen yli. Siinä istuessani tulee mieleeni, että onhan niitä joitakin vapaa-ajanharrastuksia, joihin osallistutaan molemmin puolin ojaa. Muistupuusiinä niinkin vanha tapaus, siitä on aikaa yli 25 vuotta, kun olin jossakin tilaisuudessa Isonkyrön Ylipään nuorisoseuralla. Kun lähdin sieltä polkupyörällä ajelemaan kotiin päin, niin ajoi vierelleni pienen puoleinen, hyvin

selkeän puheinen poika ja alkoi kysellä näytelmätoiminnasta, ja sanoi olevansa Puskalan Ahti ja sanoi tietävänsä kuka minä olen ja kysyi, jos minä tulisin ohjaamaan Ylipäähän näytelmää. Ennenkuin Taipaleella erottiin oli päätös tehty: minä olin luvannut, näytelmäksi oli jo kaavailtu "Syntipukki" nimistä näytelmää, kokoontumisilta sovittiin siinä samalla. Kun päätetty ilta sitten tuli, niin Ylipäässä oli paikalla kaikki henkilöt mitä näytelmässä tarvittiin. Siinä oli muiden muassa Veikko Ulvinen ja kaippa hän jo silloin osoitti johtajan ominiauksia, koska hänelle uskottiin näytelmässä pääjohtajan rooli. Suoritus oli varmaan hyvä, ja isonkyröläiset sen huomasivat. Sen jälkeen onkin mennyt monta, taitaa olla yli 20 pyhäinpäivän-, jussinpäivän-, pääsiäispäiväniltää, jolloin näytelmä on saatu esityskuntoon, ja lisäksi monta ulkoilmanäytelmää on esitetty omalla ulkoilmanäyttä-

möllä kentän laidassa ja joihin Ollikaisen Väinö on auliisti antanut apuaan äänityslaitteillaan, kuten muihinkin ulkoilmaesityksiin missäpäin maakuntaa olen vain niitä ohjannut. Pieniä näytelmiä oli pari, kolme vuodessa, joista aina jokin oli kilpailunäytelmä. Tällainen toiminta ei voi jatkua, jos siihen ei ole paikka-ökunnalla innostusta ja samalla innokasta ja peräänantamatonta vetäjää, ja se on Ylipäässä ollut Hilda Sippola. On paljon niitä näytelmiä, on kruunuhäitä, on kesäkäräjät, joita hän on peräänantamattomalla sitkeydellä touhunnut alulle ja miltei aina toivotunlaiseen päätökseen. Olihan ne aikamaisia voimannäytteitä, ne erikoisen komeat kruunuhäät ja vielä suurempaa kohua sai aikaan kuuluisat "Kyröön kesäkäräjät", jotka vaativat lähes 200 henkeen nousevan toimihenkilöjoukon. Silloin Käräjät vetivät kirjeenvaihtajia Isoonkyröön kautta maan. Kun samoihin aikoihin oli seurantalossa peruskorjaus, niin täytyy sanoa, että silloin ylipääläiset osasivat "yhteen hiileen puhaltamisen taidon".

Häistä ja Käräjistä on hyvin onnistuneet filmit, joista voi aina silloin tällöin katsoa nuo juhlat uudelleen. Oman värin Ylipään toiminnalle toi aina asiassa kiinteästi mukana ollut seuran pitkäaikaisen vahtimestarin, Erkkilän Jaskan, railakkaan jyrkät mielipidesanonnat.

Jos on mennyt paljon iltoja Ylipäässä, niin paljon on niitä mennyt myös Keskikunnallakin. Sieltä tulee mie-

leen Niilo Kauppi, joka oli tavallisesti aina paikalla kun suunniteltiin uuden näytelmän ottamista esitettäväksi, ja sanoi mielipiteensä, mutta usein katosi, kun roolia jaettiin, mutta useammassa näytelmässä hän oli kuitenkin mukana ja niistä huomattavin oli "Huhtikuun Manta", joka saavutti aivan erikoisen hyvän menestyksen, sillä keskikuntalaiset voittivat E-P nuorisoseuran mestaruuden ja sijoittui melkein kärkeen valtakunnallisissa kilpailuissa. Samoin kuin sitten myöhemmin keskikuntalaiset pärjäsivät Ilmari Turjan näytelmällä "Isä ja poika", jossa oli esiintyjinä nuoremmat voimat. Niinkuin Ylipäässä on perinteellinen näytelmäilta Jussin päivänä, oli Keskikunnalla näytelmäiltaperinteenä Tapaninpäivä. Silloin oli joulukuusi salin nurkkauksessa ja vähän ennen joulua. Salmirannan Pertti toi pitkän sähköjohdon, johon oli tinalla juotettu polttimoita. En muista kuinka monta kymmentä polttimoa siinä oli, mutta pitkä johto se oli. Se uletti useamman kerran salin yli ja vielä kuuseenkin. Siinä tulikin joulun tunnelmaa kovasti. Se vika siinä oli, että jos yksi polttimo meni rikki, niin kaikki muutkin sammuiivat, mutta innokkaita korjaajia oli kyllä, ja taas oli valoa ja tunnelmaa. Kun vielä näytelmässä olevat tytöt keittivät kahvit, laittoivat valkeat liinat pöydille, siihen kynttilät, kahvikupit ja kaiken kukkuraksi tyttöjen omatekoisia joululeivonnaisia. Näin oli joulutunnelma täydellinen. Samoin oli Ylipäässäkin, kun joulun aikana Jussin päivä näytelmää

"Viisi vekkulia" esittivät Ylipääläiset. VA

harjoiteltiin. Alapään seurantalolla on myös valmistunut monta näytelmää esityskuntoon. Monta iltaa niiden takia on siellä myös valvottu useamman vuoden aikana. Yksi menestysnäytelmä Alapäässä oli "Suutarin tytär", josta Liliuksen Kalevi sanoi, että sitä esitettiin 48 kertaa ja aina kun porraspuu narahti oli sali täynnä väkiä ja niin täytyi ollakin, muutenhan ei sitä olisi niin monta kertaa esitetty.

Nyt kun istun traktorin päällä ja katselen Isonkyrön puoleista jokivarsiaukeaa. Aikaisemmin on aina osunut näköpiiriin Alapäänuorisoseuratalo, mutta nyt ei näy muuta kuin ne koivut, jotka seisoivat siinä kuin talonvartioina. Mutta viime vuosien vartiointi oli toivotonta: talo ränsistyi, ikkunat hajosivat, hajosivatko-han itsestään? Nyt on talo purettu ja elämä tontilla hiljentynyt. Näin taitaa olla hyvä. Kyllä samoin mieli menee haikeaksi, kun ajelee keskikunnantalon tontin ohi. Tulee mieleen se nuorisoyoukko, joka siinä aikaisemmin riemuitsi. Siinä näyteltiin, tanhuttiin, tanssittiin, järjestettiin tilaisuuksia vanhempien ja omaksi iloksi. Nyt tuntuu kuin kaikki olisivat kääntäneet selkäsä sinne päin. Aina silloin kun harrastustilat katoavat, niin toiminta laimenee.

Vielä muistuu mieleen se valtava työ, joka tehtiin

Vanhankirkon 650-vuotisjuhlien historiallisenkulkueen kanssa, johon Artturi Leinonen laati käsikirjoituksen ja jota me Niilo Kaupin ja Verner Plukan kanssa koetimme toteuttaa. Siinä pitikin olla väki matkas ympäri pitäjän. Minä olin ainut ulkoseurakuntalainen. Olin ohjaamassa ja esitin kulkueessa kirkkoruhtinas Jaakko Geettiä. Siinä oli mukana vanhat ja nuoret. Nuorimpina olivat silloin maankuulut Jouppilan neloset. Niin kulkue esittäytyi koko maata käsittävälle yleisölle hienoisin sateen säästyksellä.

Vielä muistuu mieleen se innokas näytelmäharrastajaryhmä Lehmäjoen Nuorisoseurantalolla, jossa kuljin ohjaamassa sellaista näytelmää kuin "Markkina-tori". Siitä ei jäänyt edes valokuvaakaan muistoksi. Se jäi mieleen, että sumu teki kovasti haittaa ainatakaisintulomatalla, kun tie oli outo ja mutkainen.

Tällaista siinä istuessani tuli mieleen. Jos tarkemmin rupeaisi muistelemaan ja nimiä miettimään, niin tulisi varmaan yö vastaan ja siitä tulisi pitkä juttu.

Nyt on torstai-ilta, 19. päivä lokakuuta 1978. Illalla on Ylipäässä näytelmän alullepano, jaetaan roolit näytelmään "Klaara ja hänen Vihtorinsa". On mielenkiintoista nähdä ketä tulee. Pörähtän traktorin käyntiin ja lähdän pesemään naamaa.

Vanhan kirkon kulkue. Kirkkoherra "kirkkoruhtinas" Jaakko Geet nuhtelee seurakuntalaisiaan. VA

Mennyt kesäpäivä

*Mutta äänet ihmisten
on kaikki kuolleet pois. . .*

*Muistan herkän kesäpäivän
itse alle teini-iän.*

*Kalliolla silloin seisoin
kuulin kirveen iskut
koivut halkes raksaitain.*

*Sinä iskit —
kuulin laulua
nähtyt metsän peitosta
en ketään.*

*Tunsin äänes-
mitä lauloit
unohtunut on
Mutta äänes ' soivan ilon
muistan hyvin kyllä.*

*Silloin siihen lauluun
vastasin ma
aivan riemuisasti,
jatkaen, kun henkeä sa vedit.*

*Niin kilpalaulantana
vuorotellen — laulut monet
esitimme toisillemme
— aarioitahan ne oli.*

Metsän linnut vaikes.

*Me vain lisää
siitä innostuimme.*

*Kuinka kauan
laulut riitti?*

*Muista en —
Mutta kevyt oli askel
kotiin päin.*

*Muisto rakkaan kesäpäivän
elämähän jäi.*

*Tässä seison —
aika kadonnut on pois.*

*Hiljaisuutta
haapa suhisee.*

*Ihmisiä äänet
kaikki kuollut pois.*

*Ikävähän
kaihoon jään.*

Linkki

Hämärä on tämän alkutalven päivä. Viima kiidättää vähäistä lunta pitkin pellonpintaa, juoksuuttaa ojat umpeen. Kulottunut heinänkorsi viipottaa keskellä harmautta. Hartiat painuvat kumaraan, vaikka seinät ovat suojana ja sisällä lämmintä.

Katse pakenee, kääntyy sisään päin, etsii menneekesäisiä muistikuvia, hakeutuu aurinkoisiin hetkiin.

Heinäkuinen sunnuntaiamu oli kuuma, kiipeily kallioilla nosti hien kasvoille. Yritin eläytyä kolmen vuosituuhannen takaiseen maisemaan. Muutos on ollut uskomaton näillä lakeuksilla. Maa on kohonnut, meri on vetäytynyt yhä kauemmaksi, niinkuin maailman luomisen ensimmäisenä päivänä: "Kokoontukoot vedet, jotka ovat taivaan alla, yhteen paikkaan, niin että kuiva tulee näkyviin."

Vielä kolmetuhatta vuotta sitten tämä oli saari, tämä Vuoressalo. Isokyrö oli vasta syntymässä meren sinisestä ulapasta, josta saarina ja luotoina kohosivat Ylisen metsän, Lapinmäen, Ulvilan, Kuivilan ja Valtalan seutujen korkeimmat kohdat. Tuomaanmäki, Palojenmäki ja Haapamäki olivat silloisella repaleisella rantaviivalla, johon Naarajoen ja Korttesluoman laaksot tunkeutuivat pitkinä lahtina. Renttu, Korkoisten-

vuori ja Kainastonneva olivat mannerta idässä. Kyrönjoki saavutti rannikon kolmesataa metriä leveänä uomana Peltokosken kohdalla.

Tämä oli kalamiesten paratiisia niihin aikoihin. Momminmäki, Sepänmäki ja Tällinmäki olivat varsinaisia rysäluotoja ja kutukaislikoita. Viittäsatua vuotta myöhemmin ne olivat jo kuivaa rantaa Orismalanlahden reunoilla. Niihin aikoihin Leväluhta jäi mustaksi lähteensilmäksi rannan kaislikkoihin ja sai karmean osansa tulevana uhrilähteenä.

Tuhansia vuosia aikaisemmin taas tämän kaiken peitti kymmenien metrien vesimassat.

Yöllä nämä mietteet, Vuoressalon muinaisen elämän merkit ja kaukainen ukkosenjylinä sekoittuivat hiostavaksi uneksi.

Ainakin hehtaarin kokoinen Raamattu oli Vuoressalon kallioita vasten nojallaan. Se oli avattu ensimmäisen Mooseksenkirjan ensimmäisen luvun lopusta. Siinä oli kolmannenkymmenennen ensimmäisen jakeen jälkeen tekstiä, jota ei ollut muissa Raamatuissa.

Ja ukkonen luki kirjaa jyristen:

Kuudentena päivänä sen jälkeen, kun Jumala oli luonut taivaat ja maat, Hän kääntyi katsomaan kät-

tensä töitä. Niin Hän laskeutui alas maan päälle ja kiersi länttä, itää ja etelää, kunnes Hän saapui Pohjo- laan, sille rannikolle, josta matala ulappa levittäytyi kauas auringonlaskun suuntaan. Ja Jumala kulki vet- ten päällä ja Hän ajatteli: "Miksi peittää viljava maa vedellä?"

Niin Herra pysähtyi ja sanoi: "Kohotkoot tähän vuori, jonka laelta näkee kauas tämän ulapan ääriin saak- ka."

Ja heti kohosi vedestä poimuinen kallio ja Jumala sanoi: "Tulkoot siihen toisesta kivilajeista raita yli korkeimman kohdan etelästä pohjoiseen, niin että harmaa kallio erottuu toisesta, niinkuin aamupuoli erottuu ehtoopuhteesta ja jo olevat tulevista tai niin- kuin itä erottuu lännestä."

Ja kallio muodostui, kuten Herra oli tahtonut. Niin Herra puhutteli kalliota ja sanoi: "Piirtykööt raitaan, joka vaaleampana kalliosta erottuu, muistiin nämä minun tekoni tällä lakeudella, että ne ihmiset, jotka tänne asettuvat asumaan, sitten kun minä olen heidät ensin luonut, tietäisivät, että tämä maa on minulle eri- kaisen rakas, sillä tämän minä olen luonut viimei- senä kaikista seuduista maan piirissä."

Ja Jumala seisoj vuorella, katseli kimmaltavien vet- ten yli ja sanoi: "tulkoot lakeus! Väistykööt vedet kauaksi länteen, mutta hitaasti, niin että viljava maa jää lakeudelle, eikä huuhtoudu vesien mukana mereen. Sillä mikä nyt merenä lainehtii, se lainehtikoot vilja- vainioina tulevina aikoina."

"Ja niinkuin tämä maa on vuosituhansien aikana kohoava vapauteen meren kahleista, niin kohotkoot sen kansakin vapauteen, älköötäk ikinä orjuuteen vai- puuko, niinkuin ei tämä maakaan enää mereen takai- sin vaivu, kun se sieltä kerran on noussut."

Ja Jumala lepäsi Pohjoisessa maassa, sillä Hän oli siihen mieltynyt.

Mutta katso, kaikki mitä Jumala oli puhunut, piir- tyi riimuina kallion raitaan, niinkuin Herra oli kärke- nnyt. Ja maa tuli hitaasti näkyviin ja tulee yhä, ja ih- miset ottivat ja ottavat vastakin sen viljelykseensä aiko- jen myötä, että kävisi toteen kaikki se, mitä Herra oli vuorella sanonut mikä sen raitaan oli kuudentena luo- misen päivänä riimuina piirtynyt.

Katse herää havaitsemaan hämärtyvää lakeutta. Ei tiedä, nyt sen paremmin kuin silloin kesälläkään, oliko se unta vai oliko se näky, oliko se tarua vai oliko se riimujen selitys?

Suon kahdet kasvot

Kesällä tupasvillojen kukkimisen aikaan. . .

ja ensimmäisten lumisateiden jälkeen usvaisessa loppusyksyn maisemassa.

Käärmekuusi

Tämä erikoisen näköinen puu on ns. Käärmekuusi. Se on tavallisen kuusen epämuodostuma, joka syntyy lähinnä perintötekijöiden vaikutuksesta. Tavalliseen kuuseen verrattuna se on "luihun näköinen". Jokamiehen joulukuuseksi siitä ei ole.

*Taidemaalari Esa-Matias Heinonen hakee maalaus-
tensa aiheet isokyröläisistä maisemista. Hyvin mielel-
lään hän maalaa vanhoja, jo historiaan painuvia ra-
kennuksia.*

Varhaisaamuna joella

Merkillistä, miten usva nousee hitaasti tänä aamuna. Se on kuin liimautuneena joen yllä. Aurinko kulmaa jo ladot kaukana lakeudella, tänne rantaan se ei edes näy. Esa-Matias syyttää tupakan, toisenkin. Heittää natsan veteen ja antaa viedä. Maata tästä olisi pitänyt, mutta jokin taas veti liikkeelle, rantaan. Sukka on märkä kasteisesta villiheinästä: sandaalit jalassa, kun ei huomannut saappaita.

Esa-Matias antaa katseensa viipyä. Vastaranta näkyy vain heikosti usvan läpi, talon kulma, koirankoppi. Varsinkin illalla ja aamulla, kun aurinko on alhaalla, tulevat kontrastit näkyviin. Valo antaa muodon kaikille esineille. Joskus on tullut pysäyttäneeksi auton tien viereen, ettei ajaisi ihmisten päälle. Tunnelmat, ne ovat tärkeitä. . . Vaikka aihe on päässä, pitää lähteä luontoon, aistia tunnelmat paikan päällä, päästä sisälle asiaan.

On aamu ja on aikaa. Ajatus kiertää ympyrää. Muistuu mieleen lapsuus kaukana Lapissa, sen kirkkaat kesät ja syksyn ruska, revontulet ja yöt. Sinne tekisi mieli, mutta ei uskalla. Siellä tuntisi tunnelmat liian vahvoina, hulluksi tulisi sanomisen paineesta. Siellä tekisi mieli huutaa!

Huutaa tuntonsa ihmisten ilmoille: katsokaa, kokekaa! Kun tunnelmat ovat ihan tahmenina käsissä, kiinni pideltävissä.

He lähtivät pois: äiti, joka tajusi, joka tunsikin poikansaakin, isä, sisarukset. Se kaupunki, johon he tulivat, oli kivistä tehty. Kaupungit tehdään kivistä, pienistä ja suurista. Koulukaupunki.

Siinä kivisessä kaupungissa tuotti poika isälle petty-
myksen: seitsemäs luokka ja ylioppilaslakki näkyvissä, lukupäätä ja kaikki. Siihen jätti.

— Kuule, poika, taivaanrannan maalarit eivät vähällä elä! Kuuntele isäsi puhetta. Järkipuhetta. . . Älä ole hullu!

— Järkipuhetta? Mitä se on?

Pojan parasta se ajatteli, isä.

Taivaanrannan maalari lähti. Kun ei isä halunnut tasata leipää ei poikakaan tasannut nälkänsä. Olkoot isä ilman pojan nälkää!

Ja poika katseli maailmaa trukkipuskun näkökulmasta. Siinä oli perkeleitä ja pölyä ja olihan siinä. . .

Mutta oli myös ihmiskasvoja. Itkuisia, nauruisia, iloisia, surullisia, niin monella sikkaralla ja sykkyrällä, että huomasivatkohan toiset. Ja niitä säkkyröitä ja sykkyröitä piti maalata ja kuvata illat ja öitä, että jos vaikka toisetkin näkisivät. Ja talot puhui ja puut ja linnut. Ne saivat sielun ja muodon ja trukkipuski kanto melkein kaikella rahallaan kangasta ja värejä "kämpälle".

Kaupunki. . .

Kun syksy tuli ja illat pimenivät ja katuvalot sytytettiin, kun katu kiilsateessa, kiersi trukkipuski kaupungilla. Tiesi tien taidehalliin. Tiesi, tutki ja tuli. . . — löysi ystävätkin, tukijat ja ymmärtäjät. Kohta ei ollut trukkipuskikakaan. Hänestä tuli Esa-Matias, Ihan se itse, joksi hänet oli kerran luotu. Pojat kannustivat, Kurt ja Fritz etupäässä.

Usva joella on lähtenyt liikkeelle. Sen ja joen välissä on jo selvä raja. Selkää palettaa ohuen pusakan alla. Mutta vielä ei ole SE hetki. Vielä on aikaa miettiä, heitellä natsoja jokeen.

Sen kaupungin hän jätti taakseen. Sen kadut, torit, tilit ja perkeleet. Oli niin lyhyt matka lakeudelle, missä tuuli kyllä ujeltaa latojen nurkilla, mutta missä myös aurinko kasvattaa ruohon ja puut, joissa linnut pesivät. Missä vielä tänäkin päivänä vanha ukko astelee tupansa nurkalle, missä mummojen perunamaa ottaa villisti vesiheinää. Täältä löytyvät pihat, joilla lapset ja koirat leikkivät kilpaa. Täällä orastaa isäntien pellot. Täältä, lakeudelta, tulevat parhaat kuvat.

Tulivat näyttelyt. Ensimmäinen se vähäpätöinen, josta ei juuri puhuttu. Sitten ne muut, ulkomailakin. Tuli päivä, jolloin ei isä enää hävennytkään poikaansa. Ja kun vanha piirustuksen opettaja tuli näyttelyä katsomaan olisi tehnyt mieli halata häntä toisenkin kerran!

Eivät ne moittineet. Päinvastoin. Sanoivat, että yritä poika. Kyllä sun kannattaa yrittää.

Näyttelyn jälkeen, kun on kaiken antanut, kun on aivan levällään kaikkien ihmisten katsella ja arvostella, kiittää tai tuomita, kun kolmetuhatta henkeä suuressa salissa kaksi viikkoa kuulemassa katsomassa kokemassa ja heille. . .

Se on kokemus. Hyppy tyhjyyteen. Joka ei sitten yht'äkkiä olekaan tyhjyys, vaan joku sellainen, joka kantaa. Jossakin jalkain alla tuntuu pohja, josta ponnistaa. Jos kävisi toisin. Jos ei menisikään perille. Silloin olisi etsittävä syy omasta itsestä: sanoinko huonosti? heikostiko huusin huutoni? Yritätkö uudelleen? Huudanko huutoni kädet torvina suuni ympärillä?

Ja sitten SE tapahtuu! Sadat miljardit säteet kasteisessa rantaruohossa, hämähäkinseiteissä, vedessä, puissa, pensaissa: valojen ja varjojen leikki yhdessä humauksessa kaikkialla. Ja usva jossakin kaiken yllä olemattomissa ohuesti, kuin olemattoman poismenevän huntu. . .

Esa-Matias seisoo paikallaan, liikahtamatta ja kauan. Vihdoin heittää veteen viimeisen natsan ja lähtee törmää ylös ja kohti vielä nukkuvaa kylää.

Aino-Helena Pukkinen

Kotiseutuyhdistys — perinnekulttuurin vaalija

”Kolun” kerääjiä on pitkään liikkunut keskuudessamme. Toisilla on tavoitteena taloudellinen hyöty. Onneksi vanhat esineet kulkeutuvat ihmisille, jotka niitä arvostavat, vaalien perinteisiä työtapoja ja -välineitä. Harrastus vanhojen esineiden ja muistojen tallentamiseksi synnytti myös Isonkyrön Kotiseutuyhdistyksen 17. 2. 1933.

Tuolloin kunnanlääkäri Väinö Airon kutsumana oli Sorron mäelle kokoontunut joukko pitäjäläisiä, joi-

den tavoitteena oli ”syventää isokyröläisten kiintymystä ja rakkautta kotiseutuunsa, edistää pitäjän entisyyden ja nykyisyyden tuntemusta sekä toimia kotipitäjän ja ulko-isokyröläisten välisenä yhdyssiteenä.”

Perustajajäseninä tuolloin paikalla olivat: Jukka Kailio (puh.joht.), Väinö Airo (varap.), L.A. Rauramo (siht), Matti Pispä (rahast.hoit.), ruust. Klaara Vainio, past.rva Martta Rauramo, opett. Lempi Saunamäki, rva Emmi Vaismaa, maist. Aune Palletvuori (Järvinen),

Perinnekulttuuria vaalitaan Laurinpäivillä, joille Kotiseutuyhdistyksen museo antaa juhlavat puitteet. RS

---

maist. Aune Heinonen (Hiisku), pank.joht. Viljo Knaapi, pank.joht. K.J. Vaismaa, opett. K.A. Saunamäki, opett. T.Ä. Jokipi, vak.tark. Augusti Kauppi, maist. Ensio Simola, liikk.harj. K.V. Lindström (Liesjoki) ja kaupp. Esa Kettula.

Jo ensimmäisessä kokouksessa ryhdyttiin suunnittelemaan patsaan pystyttämistä Nuijasodan päällikölle Jaakko Ilkalle Kontsaan saarelle. Tuolloin alulle pantu patsashanke (tait. Matti Visannin luonnos) odottaa vain vieläkin toteuttamistaan. Esinekeräys aloitettiin ja pian oli uuden kirkon sivuhuoneessa 300 esineen kokoelma, joka oli 1936 esillä maatalousnäyttelyssä Knaapilan myllyrakennuksessa.

Pian tuli ajankohtaiseksi asiaksi perustaa oma kotiseutumuseo. Vuonna 1946 tehtiin seurakunnan kanssa kauppa, jolla saatiin Vanhan kirkon tien molemmin puolin 1,5 hehtaarin suuruinen maa-alue käyttöön.

Ensimmäisenä rakennuksena paikalle kohosi Isonkyrön Osuusmeijerin lahjoittama Mäki-Taipaleen Luttirakennus. Yksityisyrittäjien toimesta hankittiin ja ostettiin Untamalasta Hautaluoman tuulimylly. Museon päärakennus ostettiin Kuivilan kylästä, Piu-

holan päärakennus. Tuuralasta saatiin Jussi Vuorion lahjoittamana savusauna. Tällä hetkellä museoalueella on kaikkiaan 12 rakennusta, ensi kevääseen mennessä alueelle nousee riihirakennus. Luetteloituja esineitä museossa on kaikkiaan noin 4200 kappaletta.

Tänä päivänä Kotiseutuyhdistyksen johtokuntaan kuuluu 10 henkeä puheenjohtajana Lauri Ritari, varap. Kalevi Vuorinen ja siht. Erkki Hangassalo. Naistoimikunnan puh.joht. on Sylvi Ritari ja perinnetoimikunnan puh.joht. on Matti Loukola. Museon vahtimestareina toimivat Helvi ja Uuno Markko.

Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja Lauri Ritari kertoo, että vuosittain museoon tutustuu 6000—7000 henkeä. Kesäkauden päätapahtuma on Laurinpäivät elokuussa. Säästöpankin kassaholvissa on kotiseutukirjasto, jossa on 2500 kirjaa ja runsaasti erilaisia asiakirjoja sekä valokuvia. Museon Luttimajassa on majoitustoimintaa kesäaikaan, vuoteita on 22.

Ajankohtaista toimintaa ovat Isonkyrön historian ensimmäisen osan julkaiseminen ja perinnekulttuurin tallentaminen nauhoituksin. Lauri Ritari pitää isokyröläisten suhtautumista Kotiseutuyhdistyksen toimintaan erittäin myönteisenä. RS

Kotiseutuyhdistyksen valokuva-arkisto on erittäin laaja ja monipuolinen. RS

Orisbergin rautaruukista ja henkilökunnasta

Vastoinkäymiset seurasivat toisiaan ja ruukki valmistui hitaasti varsinaiselle tuotantoasteelle. Vasta lukumääräisesti viides yrittäjä onnistui paremmin. Hän oli Pietari Heike, ensin vuokraajana 1690 alkaen ja myöhemmin omistajana. Vaikka Heike joutui laitoksessa työskentelemään velkapääoman turvin, hän pääsi "kehityksessä" eteenpäin ja omasi kaukonäköisyyttä tehtävissään. Laajensi osoillaan ruukkitilan kokoa ja Heiken toimenpiteillä tuli ruukin käyttöön 1451 ha suuruinen ns. rekognitiometsä, joka ulottui Lauttajärvestä Wittingin krouviin saakka. Tämä alue oli ruukin hallinnassa yli 200 vuotta, viimeisien vuosikymmenien aikana hakkuut tehtiin valtion taholta tehdyn hoitosuunnitelman mukaan. Aluetta nimitettiin paikallisesti "Aalmänningin" metsäsaraksi.

Pietari Heike ei alunperin ollut teollisuusmies, vaan tavallista talonpoikaissukua. Ilmeisesti lähtöisin Lempäälän pitäjästä, jossa hänen veljensä oli rustitilallinen, Iisakki Heikinpoika ja Pietarin sukunimi oli ajan tavan mukaan maailmalla ruotsalaistunut.

Ensimmäisenä isännysvuotena 1699 hän rakennutti Orisbergiin nippupajan ja sen kautta kankipajassa

taottu rauta saatiin tarve-esineiksi ja nauloiksi tehtynä edullisemmin markkinoitua. Kun Pohjankyrön kirkon akkunoita 1707 suurennettiin, laitettiin puisia akkunakehyksiä tukemaan rautaiset vahvikkeet (ristikot) ja ne ovat melko varmasti silloisen ruukin nippupajan teoksia.

Heike etsi lähempää rannikkoa paikkaa lähinnä sulatolle. Ehdolla oli paikka Lapväärtin Härkmeren kylään, mutta se hyljättiin ja uusi tuli Oravaistenjoen varteen. Hän sai vielä valtaluvan kankipajankin rakentamiseen Kimoon sellaisiksi ajoiksi, "jolloin ei mitenkään voinut kuljettaa harkkoa Orisbergiin". Isoviha keskeytti siellä lupaavan alun ja Pietari Heikeltä ainiaksi.

Heike vaimonsa kanssa asui Orisbergissä, johon viholliset tulivat Napuen taistelun 19. 2. 1714 jälkeisenä päivänä. Laitos oli vielä silloinkin täydessä käynnissä ja Heiket lähtivät kiireisesti pakosalle. He onnistuivat pääsemään Ruotsiin, jossa molemmat kuolivat. Nippupajan nuorempi seppä, Tuomas Markunpoika, oli silminnäkijä vihollisen tullessa ja sen tekemästä hävityksestä ruukissa. Varsinainen ruukkilaitos autioitui vuoteen 1740 saakka.

B.M. Björkmanin rakennuttama kankipaja ja varasto 1790—91. KL

Nyt laitosta uudelleen korjattaessa tuotantokuntoon meni aikaa ja rahaa. Isännät vaihtuivat ja yleensä asuivat muualla. Laitoksessa asui ja sitä hoiti isännöitsijä, jota silloin sanottiin tirehtööriksi, inspektoriksi ja hänellä vielä jonkun isännän aikana oli apuna kirjanpitäjä. Toisinaan taas kirjanpitäjä yksin hoiti asiat. Heillä vastuu tuli tehtävän mukana jo suureksi ja yksityiskohdat kirjallisena käskynä ja määräyksinä. Tässä ohjesäännössä oli peräti 30 eri kohtaa noudatettavaksi ja siitä tuli osalliseksi kirjanpitäjän omakin elämä, esimerkkinä alaisille.

Isonvihan jälkeen alettiin tehdä seppienkin kanssa kirjallisia sopimuksia, joista muutama esimerkki. Pieni oli alussa työväen lukumäärä. 1744 oli nippupajassa kaksi seppää, Kalle ja Pontus, joiden kanssa isännät olivat sopineet seuraavista tehtävistä ja eduista:

1. Kumpikin saa kaalimaansa sekä käyttää hyväksensä koko seppien aitauksen, mutta he ovat velvolliset sitä välttävästi hoitamaan.
2. Samat sepät saavat viljoja 1. ja 3. ladonalan niittyä Kinnarlammella.
3. Kumpikin saa peltotilkun kotipellossa.
4. Kummankin on opetettava yksi poika ammattiin yhtä taitavaksi kuin itse on, josta saavat korvaukseksi kumpikin 1/2 triä rukiita.
5. Sovitaan, paljonko rauta saa "palaa" nauvoja valmistettaessa.

Kankipajassa oli niinikään 2 vakinaista seppää. Pestatessansa 1746 Antti ja Juho Fröjdin raatimies Wessler teki heidän kanssaan seuraavan sopimuksen:

1. Sepät saavat palkkaa vuoriasetuksen mukaan siitä määrästä rautaa, jonka mainitun asetuksen valmis-

tavat. Jos aineksia puuttuu, ettei ole sepille töitä, niin saavat 12 tal.vask. kuukaudessa, milloin kankipajassa ei ole työtä.

2. Kumpikin seppä saa 1/2 tra peltoa, 2 lehmän heiniksi niittyä, vapaat huoneet itsellensä ja elukoille sekä kaalimaata. (1753 määrättiin seppämasterille peltoa 1/2 tra ja niittyä, että sai 4 kuormaa heiniä, kankipajan sepille kumpaakin lajia puoli määrää. Joka todistettavasti oli ottanut maata sulille, sai viljoja vuoden loppuun.)
3. "Pestit ovat saaneet ja saavat joka vuosi, niin kauan kuin minun työssäni ovat".
4. Muuttorahaa saavat lyhentämättä 24 vaskital.
5. Jos tahtovat raivata peltoa tahi niittyä ruukin ulkopalstaan, niin saavat sen tehdä.
6. Näitä etuja saavat nauttia, koska ovat luvanneet uskollisesti ja rehellisesti tehdä välttävää kankirautaa. Sepät ovat pidättäneet itsellensä oikeuden ottaa sypisijan, joka oikeus heille myönnetään.

Jollekin tulevalle seppämasterille voitiin tehdä erikoissopimus. Niilo Björnin tullessa 1752, sai hän pestiä 120 tal.vask., muuttoapua 60 tal. sekä etumaksua 106 tal. Björn lupasi ikänsä palvella Orisbergissä, ainakin 10 vuotta, hoitaa rehellisesti toimensa ja olla sovinnossa muiden kanssa.

1758 uudistetussa kirjanpitäjän ohjesäännössä käsketään käyttämään kappaletyötä (urakka), missä vain sopii. Jos työväki joskus saa paremman ansion, se on suotava, "sillä siitä on etua, että työ tehdään hyvällä mielellä".

Seppien lisäksi oli ruukilla päivätyömiehiä, raken-

B.M. Björkmanin rakennuttamaa alapatoa. KL

nustöissä ja jossain määrin sydenpoltossa (hiilien), vaikka niitä ympäristöläiset yleisesti toivat. Rakennusmiesten palkka 1741 vaskitalari päivältä ja korotettiin 1758 1 tal. 16 äyriksi.

Sepille ja päivämiehille rakennutti ruukki asuinhuoneet, joiden kunnosta sai jokainen asukas itse huolehtia. Karttaluonnoksesta huomaa eri ammattiryhmien sijoituksen toisistaan erillään olevina, johon ei mitään selitystä tehdä. Jos joku halusi itse rakentaa asunnon, antoi ruukki asianomaiselle rakennusapua.

Työväki mainitaan tulleen lähinnä Ruotsista, joukossa rannikolta Suomen ruotsalaisia. Näin syrjäisessä paikassa ilmeni elämän yksitoikkoisuus ja lievittämissä jo 1753 perustettiin krouvi (kapakka). Kirjanpitäjän huolena oli sen valvominen, "etteivät ruukkilaiset siinä juoppouteen tottuisi". Velkakauppa kiellettiin ja muutenkin anniskelu säännösteltiin. Vuorokaudessa asiakas sai korkeintaan 2 jumprua viinaa ja 1:n tuopin olutta. Sunnuntai- ja muina juhlailltoina kapakka pidettiin suljettuna sekä sunnuntaisin klo 16 asti.

Tietoa tämän kapakan lopetamisajasta ei minulla ole, mutta myöhemmin viina tuli esiin toisessa käyttömuodossa. Sepät saivat kuukausittain tiliryypyt, taontakannut ja muut pienen kestityksen jonkun erikoisen työn tai työvaiheen päättyessä. Tietenkin muistettiin asiakkaita (ostajia) pienellä knapsilla heidän kartanossa käydessään. Viina valmistettiin itsellä kotipolttoisena ja se lopetettiin 1859.

Vuosien 1760—1780 maissa mainitaan seppien luvun olleen korkeimmillaan 12 ja heillä 2—3 apupoikaa, muita päivämiehiä n. 8 vaiheilla. Kun palkkaus-esimerkistä huomasimme annetun luontaisetuina vähän peltoakin ja niittyä, josta sai heinää lehmänpitoa varten, olivat silloiset viljelykset sekä niityt jaettu moneen erilliseen palstaan. Joku vielä lisäsi lukua omalla pienellä raivausyrityksellään. Tästä on ainakin yhtenä esimerkkinä 1770-luvun kartassa merkitty Björklundin kytö.

1774 vuonna, silloin sanottu "maanmittari", mittasi kaikki ruukkitilan tonttimaat, viljelykset ja niityt. Tulee liian yksitoikkoiseksi lukea niiden käyttäjäryhmistä ja tyydyn ottamaan vaan yleiskuvana hänen työnsä. Tonttimaata yhteensä 7 kapaalaa, peltoa 46 palstaa, pinta-ala 23 tynnyrinalaa ja 11 1/2 kapaalaa, niittyä 36 palstaa, 331 tra 28 kpa. Kirjanpitäjä sai palkkaetunaan peltoa 8 tra 22 kpa ja heinämaaksi niittyä 66 tra 22 kpa. Muille ei suurta alaa tullut kumppaakaan ja lesket saivat vain lehmän ylläpitoa varten heinämaata.

Seppien työ oli raskasta (varsinkin kankipajassa) ja sen takia heille järjestettiin ikääntyneinä kevyempiä töitä. Vuosien kuluessa ilmeni poikkeuksia, erosivat ruukin palveluksesta omasta tai isännistön tahdosta ja jäivät jonkun ympäristötalon maalle torppareiksi. Luku jäi näissä pieneksi, mutta maininnan todellisena ansaitsee. Joku palasi takaisin Vöyrille Kimoon, josta oli Orisbergiin lähtenyt ja saattoi lähteä vielä toiselle samanlaiselle kierrokselle. Näin voidaan todeta kirkonkirjoita.

Orisbergin ruukin sulatto (masuuni) menetti merkityksensä jo Pietari Heiken aikana ja kankipajan raaka-aineeksi tarvittava harkkorauta saatiin Oravaisista ja Ruotsista. Näyttö siitä, että Orisbergin ruukissa on ollut sulatto kartan osoittamassa paikassa, löytynyt hiekka-alustansa säilyttänyt harkkorautalaipan puolikas sitä todistaa. Osaksi rautaa sisältäviä hiekka-alustoja on vain muutama niitäkin.

Tiedot varsinaisesta tuotannosta jäävät puutteelliseksi, vasta 1758 alkaen ovat tilikirjat ruukin arkistos-

sa säilyneet ja antavat tästä luotettavia tietoja. Vuosina 1759—1778 jäi kankiraudan taonta useina vuosina alle luvallisen 500 kippunan määrän, määrän ylitys saavutettiin vain yhdeksänä vuotena. Suurin osa näistä vuosista toimittiin tappiolla, jota ei suinkaan yksin määrännyt tuotannon vuotuinen taontatulok, mutta yhdessä raudan hintatason kanssa. Näin kävi siitakin huolimatta, vaikka edellä mainitusta ajasta suurimman osan laitoksia omistivat Jennigs ja Finlau, joilla kerrotaan olleen jo ennestään teollista tuntemusta (ennenkaikkea Finlaulla).

Laitokset jäivät lopuksi viimeksi mainitun haltuun ja häviö tuli vastaan. Yritystä ei heiltä puuttunut. Ostivat 1758 Orisbergin ruukin lisäksi Kimon rautaruukin ja Oravaisten sulaton, nyt vasta nämä "tytäryhtiöt" tulivat samojen isäntien omistukseen Isonvihan jälkeen. Siellä kyllä toimintaa oli jatkettu jo vuodesta 1723 alkaen, mutta kokonaan eri omistajien toimesta, jotka Orisbergin ruukissa aloittivat paljon myöhemmin (1740). Kimon ruukin tuhosi 1762 tulipalo, molemmat kankipajat, nippupaja, työväenasunnot ja hiilivarastot menivät kaikki. Omistajat eivät kyenneet uusia rakentamaan. Tämä aiheutti aikaisemmin mainitun seppien vaihtuvuuden.

Jo Pietari Heiken omistusaikana saatiin Orisbergin ruukissa muutamana vuotena 500 kippunaa kankirautaa taotuksi, kehitys toiminnan laajenemisesta edistyi hitaasti (luvassa määrätyn 500 kippunaa olisi saanut ylittää). Nippupajan tuotannosta ei mitään lukuja löydy. Maininta vuodelta 1746: ostettu Orisbergin ruukista 2100 naulaa tapulin korjaukseen ja 1750,

Nippupajassa tehtyjä työkaluja. KL

1000 naulaa sakastin lattian uusimiseen, ovat Isonkyrön vanhankirkon historiasta.

Ilmeisesti ruukin isäntien vaihtumisen ohella huono kannattavuus aiheutti kirjanpitäjien lukuisat vaihtumiset. Heitä mainitaan: Petter Dahlstöm, Jaakko Timing kahteen eri otteeseen, oli välillä nimismiehenä ja siirtyi Orisbergistä Isonkyrön pitäjänkirjuriksi, Jonas Sohlberg, ylioppilas Kaleb Erkki Sohlberg, Jonas Enroth ja Samuel Löf olivat tehtävässä vain lyhyen ajan. Cabriel Rislachius ja Reinhold Lundh kumpikin elivät yli varojensa ja velkaantuivat ruukille. Kauemmin tehtävää hoiti väepeli Stenmark, joka samoin velkaantui ja teki tileihin vajauksen.

Orisbergin ruukin ja ruukkitilan olot vakaantuivat, kun tukholmalainen suurliikemies Bengt Magnus Björkman vuonna 1783 osti ne ja samoin "tytäsyhtiöt" Kimon ja Oravaisten laitokset. Hänellä oli pääomaa kaikkien laitosten perinpohjaiseen uudistukseen sekä kokeneena vuorikaivosten ja ruukkien omistajana kaukonäköisyyttä näissä tehtävissä. Hän pani alulle Orisbergin viljelysten laajennuksen. Uudistukset aloitettiin tuotantolaitoksista, koko asemakaava tehdas- ja kartanoalueella muuttui.

Hänen poikansa kapteeni Lars Magnus vuodesta 1818 jatkoi työtä. Hän aateloitiin ja sukunimeksi tuli Björkenheim sekä sai vuorineuvoksen arvon.

B.M. Björkmanin isännöyden ajan Orisbergiä ja muita pohjalaisia laitoksia hoiti yhteinen titehtööri, jolla oli apuna jokaisessa yrityksessä kirjanpitäjä ja kirjuri. Näistä mainitaan: Antti Qvist, Pentti Collin, Pentti Homen ja Klaus Juhana Norelius. Myöhemmin tehtäviä hoitivat: Pentti Reinius, Kaarle Kustaa Lindberg, Fr.V.W. Forss, J.L.K. Öhrling, J.M.E. Wellin, R.A. Bäckström, 1866—69 Karl Aksel Björkenheim Edvard Björkenheimin veli, molemmat myöhemmin maanviljelysneuvoksia. Viimeinen inspektori Titus Hammarström 1869—1877.

Ruukin toiminta loppui 1900, mutta sen rinnalla muodostunut Orisbergin kartano on vieläkin elinvoimaisena saman Björkenheim suvun hallinnassa.

Lähteet:

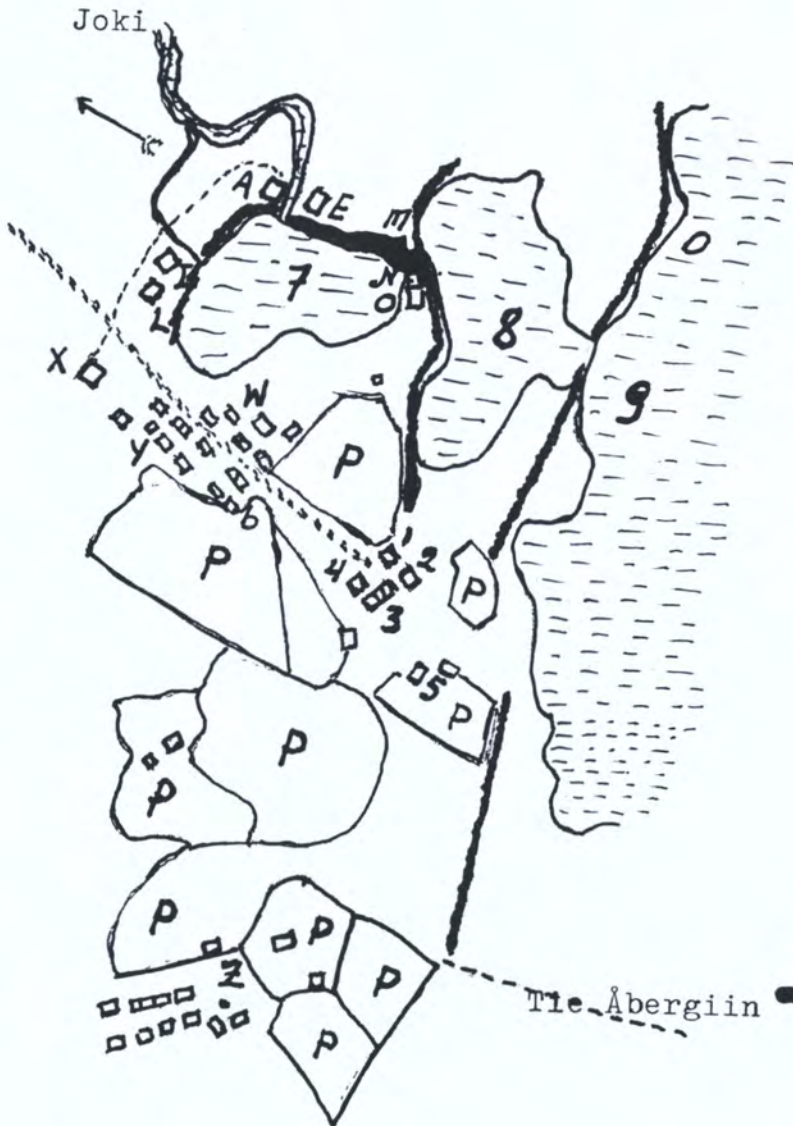
K J Mieltä, keskustelut Isonkyrön vanhankirkon korjauksista
Riitta Pylkkänen, Isonkyrön vanha kirkko
Niilo Liakka, Orisbergin kartano ja ruukki
Etelä-Pohjanmaan historiasta saa tiedot pinta-aloista, painoista ym.

Etualalla kapt. L.M. Björkmanin rakennuttamat seppien asunnot KL

Ruukkilaitos 1759

C.F. Stierwaldin kartan mukaan

X Ruukin makasiini
P Aitauksia ja peltotilkkuja

Pato

- 1 Päärakennus
- 2 Kirjanpitäjän asunto
- 3 Ruoka-aitta, halkovaja, porttikatos ja wc
- 4 Talli
- 5 Navetta ja rehulato
- 6 Riihi ja olkilato
- 7 Hamarinlampi
- 8 Sahanlampi
- 9 Kotilampi
- A Kankipaja
- E Sulatto (masuuni)
- I Vanha nippupaja
- M Saha
- N Mylly
- O Uusi nippupaja
- W Kankipajan seppien asunnot ym.
- Y Nippupajan seppien asunnot ym.
- Z Päiväläisten asunnot ym.
- L Hiilivarasto

*Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta
vuodesta ja toivotamme
Joulurauhaa sekä onnea ja menestystä
alkavalle vuodelle*

Suorittaa sähkö asennus ja
suunnittelutöitä
Kyrönmaan alueella.

OTTAKAA YHTEYS

puh. 961/75 300
tai työajan jälkeen
Ins. Rinta 961/74 449
Teknikko Talikka 964/43 443

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ OY

ISOSSAKYRÖSSÄ

Piiriesimies A. VIRTA puh. 43 142

PÄÄKONTTORI KURIKKA puh. 52 400

Kiittäen kuluneesta
vuodesta
Toivotamme asiakkaillemme

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

Isonkyrön Osuuskauppa

RAKENTAA URAKALLA JA LASKUUN

Isossakyrössä ja ympäristössä.

Puh. Isokyrö 43 179

Rakennusliike Tauno ja Tuure Lapiolahti

J.A.KEKO

TERVAJOKI, Ritaala

puh. 75 109

Kaivinkoneurakoitsija

PENTTI TUURI

TERVAJOKI ■ puh. 75 188

Tervajoen Autohajottamo

RAIMO NURMI

puh. 961 - 75 069

T:mi E.Rönningin

PYYKKIPOIKATEHDAS

TERVAJOKI — puh. 75 022

Tervajoen Kello

ARVIKUJALA

puh. 75 117

Kellari - Baari

puh. 75 164

Telefunken

Philips

Lahdenmaan Radio ja TV

LAIHIA — PUH. 70 443

Luxor

Asa

Tervajoen

UNION-HUOLTO

Mikko Louko

Puh. 75 229

LUODON METALLI Ky

Isokyrö — puh. 43 262

Tervajoen

KESOIL

ANNELI LOUKO

Aittomäen Kioski

MILKA TANKKA

Tervajoki — puh. 75 251

URAJ
Myymäla-leipomo-baari
TERVAJOKI p. 75 053

Maarakennusurakoitsija
AROLA & kumpp.
Isokyrö — puh. 44 421

Fysikaalinen Hoitolaitos

Isokyrö — puh. 43 467

■ **Lämpö- ja hierontahoitoa**
myös ilman lääkärin lähetettä

Yrjö Viljanmaa & Kni

Taulu- ja Kehysliike

Isokyrö

HYVÄÄ MAKKARAA VALMISTAA
Snellmannin liha ja makkara
Pietarsaari

POHJANKYRÖN VAKUUTUS

61500 ISOKYRÖ Puh. 43 315

Fiat
eturivin
eurooppalainen

**Meiltä
Fiat 127
Bella.**

**Etu-
vetoinen
kaunotar.**

Ovh. alk. 23.200

Korkealuokkainen varustelu,
erinomaiset ajo-ominaisuudet.
Vakiona mm. kangasverhoilu,
vyörenkaat, lämmitettävä taka-
lasi, ruosteestokäsittely,
sähkötoiminen tuulilasin pesu-
laite.

FIAT

Tule tutustumaan.
Myös vaihtoautoja.

KUPEN-AUTO

K. MÄKI-VALTARI
Orismala puh. 44661

YHTYMÄ A & T SAIKKONEN

Kylmäkonehuolto

SEINÄJOKI Rengastie 8 — Puh. 25 121

- Myymme koneistot käyttöpaikoille asennettui-
na maidonjäähdyttimiin koti-, liike- ja laitos-
kylmiöihin sekä kylmäkuljetusautoihin.
  - Suoritamme uusien koneiden asennuksia.
  - Huollamme ja korjaamme kaikkia kylmäkonei-
ta, jääkaappeja, liike- ja laitospöytäjäähdyt-
tymiä.
- MEILTÄ MYÖS**
- FAG kuula- ja rullalaakerit.
  - Dürkopp neulalaakerit.
  - Hydraulikka-alan tarvikkeet.

Pyytäkää tarjoustamme

ORISBERGIN PUUNJALOSTUS

Orisberg puh. 45 012

SEINAJOEN KONEPISTE OY

Isokyrö — Puh. 43416

MUNKIN-Kauppa

Tervajoki — puh. 75 088

T:mi A. LEHTO

Merikaarto, Holttila
puh. 74 777

Elintarvikkeita ja tekstiiliä

Vähänkyrön Kunnan Sähkölaitos

TERVAJOKI — Puh. 75 047

VÄHÄNKYRÖN KUKKAKAUPPA

ja

HAUTAUSTOIMISTO ● puh. 74 193

Isonkyrön Hautaustoimisto ● puh. 43 457

ISONKYRÖN SALAOJAKONEYHTYMÄ

Isokyrö — puh. 44 281

Maatalouspalvelu

AULIS NUUJA

puh. 44 056

Kasvinsuojeluaineita

BITUMIERISTYKSET SUORITAMME

Maanrakennusliike

ERKKI HAKOLA

Lehmäjoki — puh. 44 317

- Ammatti-
taidolla
- Edulli-
sesti
- Takuu
työnä
- Vesikatto
- Kosteus
ja
- Vesipaine-
edistukset
- ym. alan
työt.

T:mi I.HAANPÄÄ

Merikaarto - puh. 74 740

ERISTYSLIIKE YRITYS & kumpp.

66500 Vähäkyrö
puh. 961 - 74 425

Kyrönmaan
MAATALOUSKESKUS

<p>HYVIEN KÄYTETTYJEN HYVÄ OSTOPAIKKA</p> <p>Automyynti R & H PAAVOLA Tervajoki puh. 75 123, 75 375</p>	<p>Union-huolto ja Baari P.MÄKYNEN Puh. 44286</p>
<p><i>Inkerin Soppi</i> <i>Isokyrö 43 474</i></p>	<p>Isonkyrön Osuusmeijeri puh. 43 039</p>
<p><i>Kemikalio E.Komsi</i> <i>puh. 43 151</i></p>	<p>OY KYRÖNPELTO Tervajoki — puh. 75 247</p>
<p>Eero ja Anneli Jaakonmäki Lehmäjoki — puh. 44 244</p>	<p>TYÖVÄLINE- JA KONESUUNNITTELU KY Joukahaisensola 1 Seinäjoki, puh. 964-140965</p>
<p>Auto- ja Konekorjaamo HEIKKI LEHTONEN puh. 43 268</p>	<p>SUUNNITTELEMME:</p> <ul style="list-style-type: none"> — puristintyövälineitä — syvävetövälineitä — muovi- ja painevalumuotteja — erikoiskoneita ja -laitteita — sähköpneumaattiset- ja sähköhydrauliset automaatio suunnittelut
<p>Sillansuun Tekstiili puh. 43470</p>	<p>Tervajoen Kiviveistämö Ky VALMISTAA KAIKKEA KIVITYÖALAAAN KUULUVAA Tervajoki — puh. 75 248</p>
<p>Salora TV-stereo Kasetit ja Äänilevyt</p>	<p>T:mi H.Asunmaa Kemikalio Liisala puh. 43 308 61500 ISOKYRÖ</p> <p>Kemikalio ja Liivituotteet</p>

Elintarvikeosasto

Tekstiili-osasto

*Toivotamme asiakkaillemme Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

P. SAARIOY

Isokyrö — puh. 43 344

Taloustarvikeosasto

Rautaosasto

Taloustarvikekauppa Voutilainen & kumpp.

Vaasa

**Lasi- ja posliinitavarain
erikoisliike**

ASPO öljyt

Isossakyrössä myy

P. SAARIOY

puh. 43 344

AITOJA, ARVOKKAITA LAHJOJA

- Pukkilan muinaishautalöydön mukaan valmistettu **ISOKYRÖ - KORU**, hopeaa tai pronssia
- Vanhan Kirkon messukasukan selkämyksen ristin mukaan valmistettu **POHJAN - KYRÖN RISTI**, kultaa tai hopeaa
- Vanhan Kirkon **NEITSYT - MARIA** veistoksen pienoislajennös, pronssia
- käsin maalattuja **IKONIA**
- käsityönä valmistettuja **SEINÄLAMPETIA**
- sekä runsas varasto ja valikoima valokuvausalan tuotteita uudistetussa ja laajennetussa liikkeessämme

Valokuvaamo K. J. Miely

ISOKYRÖ Puh. 43 248

**WÄRTSILÄN WIHTORI
TERÄSEMALIKATTILA
JONKA ERIKOISPOHJA-
RAKENNE ESTÄÄ
POHJAANPALAMISTA.**

ARABIA EMALI
WÄRTSILÄ FINLAND

POLYNO OY

Isonkyrön Apteekki
puh. 43 231

Tapani Kangas
Isokyrö, Lehmäjoki
puh. 43 268 tai 44 217

Rakennustoimisto

PERTTI PALOMÄKI

PAP-RAKENNUS OY

RISTONTIE 66400 LAIHIA puh. 70 606

Tilitoimisto
H. SORVARI
TERVAJOKI ● puh. 75 326

**Käytettyjen autojen edullinen
ostopaikka**

**LAEN
AUTOMYYNTI
ja
KORJAAMO**

Tervajoen GRILLI

P. SORVARI
Tervajoki

ISOKYRÖ

Puh. 964-43 237 ja 43 401

Parturi - Kampaamo
TARJA HERALA
Orismala puh. 44 725

Kampaamo
RAIJA MELANEN
Isokyrö puh. 43 147

Kampaamo MARLE
MARJA-LEENA TALIKKA
Isokyrö puh. 43 443

Kampaamo
LEENA RÄSÄNEN
Isokyrö puh. 43 452

Parturi - Kampaamo
ANNE UUSI-RANTA
Valtaala puh. 44 684

Parturi - Kampaamo
ARJA WERNER
Vähäkyrö 74 427

Parturi - Kampaamo
AILA LEHTIÖ
Tervajoki puh. 75 238

Parturi - Kampaamo
PIRJO PANULA
Tervajoki puh. 75 166

Parturi - Kampaamo
MAILA LILJEGVIST
Tervajoki puh. 75 317

Parturi - Kampaamo
RAILI KUJALA
Isokyrö puh. 43 271

*Kiittäen kuluneesta
vuodesta toivotamme
Hyvää Joulua ja
onnea vuodelle 1979*

ANTTI SUOMELA

HEIKKI KUJALA

VELJEKSET HAKALA

VEIKKO IKOLA

MATTI KUKILA

ELMERI RINTA-KOSKI

ERKKI KUJALA

JORMA RISTILUOMA

LAURI YLINEN

RENÉ HÄGGQVIST

TAUNO RIIHIMÄKI

VÄINÖ RIIHIMÄKI

JUSSI KUJALA

MAUNO RAUHALA

ERKKI KALLIO

MARTTI RISTILUOMA

PAAVO KUJALA

JORMA KANGAS

LAURI VAINIO

KALEVI RIIHIMÄKI

*Vihannekset ja
hedelmät*

Isoonkyröön myy
T:mi A. VUORINEN

*Laatu leivontaa
juhlaan arkeen*

LAPUAN LEIPÄ

Suhosen leipomo

61450 KYLÄNPÄÄ
puh. 42 207

LEIPOO JA MYY HYVÄÄ

Kujalan Dieselkorjaamo

ISOKYRÖ — puh. 44 561

**Koneyhtymä
TALSO & LEPISTÖ**

**AINA TUORETTA
MAKKARAA**

**V.NYMAN & kumpp.
VAASA**

TAKSI

ERKKI MULLOLA puh. 43 435

UNTO KAUKONEN puh. 43 206

itikka

*Joulutervehdys
"LEIJONILTA"
Isonkyrön Joulun lukijoille
LC Isokyrö*

Mazda autot ja Zetor traktorit

AUTOLIIKE ESKO LEPPINEN

61500 Isokyrö

Puhelin 964-43021

Kenkiä, Laukkuja, Mattoja ym.
edullisin hinnoin

Tervetuloa tutustumaan!

***Isonkyrön Kenkä-Aitta
T.Latvala & kumpp.
puh. 43 405***

EDULLISESTI TEKSTIILIT , JALKINEET
PAPERIT , MUOVIT ja
KEMIKALIT

MARKKA VENYY EDUKSENNE ...

KÖSSIN HALLI

LAIHIA - PUH. 70 538

Edustuksemme:
OPEL
VAUXHALL
BEDFORD

AUTOLIIKE JUSSI RUUTI OY

66440 Tervajoki - ☎ 961-75 339 kotiin 74 339

**Uusi
Opel Rekord**
Tuulen muotoilema

Dynaamisen insinööritaidon näyte

TOIVOTAMME KAIKILLE
ASIAKKAILLEMME

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

ISOKYRÖ — TERVAJOKI

*Hyvää joulua ja onnellista
Uutta Vuotta*

**TEVATEX
TERNEULE
EP - TUKKU**

TERVAJOKI puh. 75 193

Toyota

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME
HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ
UUTTA VUOTTA

RINTA-JOUPIN AUTOLIIKE
Tervajoki 75 142, Vaasa 14 980

RAKENNUSLIIKE

**Martti
Huhtamäki**

ISOKYRÖ
puh. **43 455**

KULJETUSPALVELUJEN ERIKOISLIIKE KOTIMAAN JA MANNER-EUROOPAN KULJETUKSISSA

VAASAN KIITOKULJETUS OY

TOIMISTO: 61 500 ISOKYRÖ puh. 964-43 209 ja 43 299

LINJAT: Helsinki — Hämeenlinna — Tampere — Parkano — Seinäjoki — Lapua — Isokyrö — Jurva — Vaasa
Tampere — Seinäjoki — Vaasa

TAVARA-ASEMAT: Helsingin Kiitokuljetus Oy 90-780 544, Helsingin Kiitolinja Oy 90-602 155, Kiitolinja Oy Tampere 931-30 300, Kiitolinja Seinäjoki 964-22 105, Kiitolinja Oy Vaasa 961-11 380 ja 15 625.

ULKOMAAN KULJETUKSISSA: TIR-TRANS OY Tampere 931-30 629
Ajanmukaisella ja monipuolisella kalustollamme pystymme tarjoamaan nopeaa ja tehokasta kuljetuspalvelua.

TOIVOTAMME HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

KIITTÄEN KULUNEESTA
VUODESTA
TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME
HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ
UUTTA VUOTTA

Kyrönmaan Osuuspankki

Rauhallista
Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta
toivottaa

Isonkyrön Säästöpankki
ISOKYRÖ

Isonkyrön Sementtivalimo Ky

**KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

ISOKYRÖ PUH. 44068
TERVAJOKI puh. 75 133, 75 137

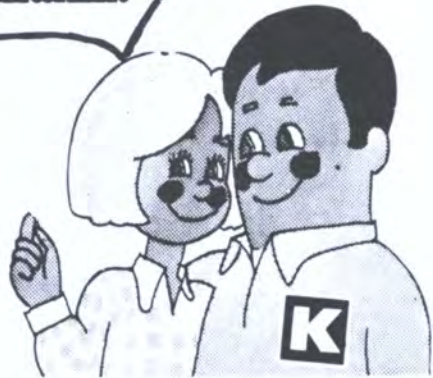
ISONKYRÖN JOULU 1978 SISÄLLYSLUETTELO

Kansikuva	Marja-Terttu Mielty
Vähäosaisen joulu	Kirsti Pakkala
Joulurauhaa, ...	Jari Keko piirros
kunnan ja seurakunnan tervehdys	Erik Silvola
Uusi vuosi	Veikko Ulvinen
Vuodenajat	Matti Nummensalo
Isonkyrön tuuden kirkon vaiheilta	Sari Ristiluoma
Kuuluu kutsu kellojen	Jussi Salo
Lapsi kirkossa	Risto Soini
Suomi	Kyytityttö
Erään ihmisen itsenäisyyspäivä	Beata
Juttuja Isonkyrön lukkareista v. 1813 alkaen	Chia Jokinen
Joulun odotus	Matti Loukola
Luminen metsä	Hanna
Jouluaattona	Hanna
Suon kahdet kasvot	Linkki
1500-luvun Isonkyrön ammattimiehiä	Matti Hannuksela
Rajaojan takaa	Ilpo Lagerstedt
Jumalan riimut	Väinö Alanen
Mennyt kesäpäivä	Tane Jokinen
Varhaisaamuna joella	Linkki
Kotiseutuyhdistys — perinnekulttuurin vaalija	Aino-Helena Pukkinen
Orisbergin sepät	Risto Soini
	H.P. Virtanen
	Kuvat Kari Lehtonen

Toimitus: Vastaava toimittaja Risto Soini, työryhmä Mauri Talikka, Tauno Lehtonen, Martti Ristiluoma, Risto Keltto, Aila Lehtiö, Markku Lehtiö, Martti Huhtamäki, Aune Saari, Anneli Louko ja Erkki Koivunen
Julkaisija: Isonkyrön Yrittäjät ry

Nyt kannattaa
ostaa Costaricaa!
Siitä saa
vahvat kahvit
vähemmälläkin.

VÄHÄNKYRÖN,
ISONKYRÖN JA
LAIHIAN

KAUPOISTA

Harkitsevalle
Hartwall

KETTULAN KAUPPAHUONE

ISOKYRÖ 43346 43345

- AINA AJAN HERMOLLA
- EDULLISET HINNAT
- RAJUT TARJOUKSET
- OLEMME TAAS LAAJENTANEETKIN

TUU KATTOHON PAIKANPÄÄLLE!

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

TOIVOO KETTULAN KAUPPAHUONE JA HENKILÖKUNTA

**Nyt on syytä
ajatella taloudellista
ilmastointiasiaa.**

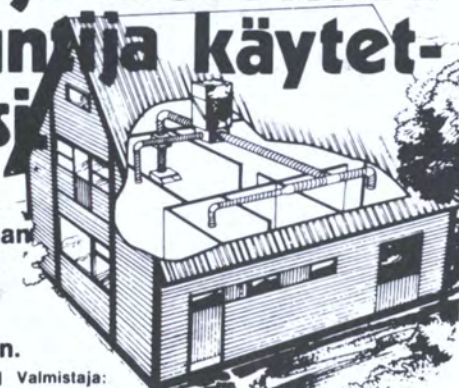
**MUH ja luotettava
asiantuntija käytet-
ävissäsi.**

MUH perustuu
katolle ilmahormin
päälle asennettavaan
poistopuhaltimeen,
jonka alle eri
kohteista tulevat
kanavat yhdistetään.

MUH

Tutustu meillä!

Valmistaja:
Valmet Oy,
Pansion Tehdas

- Hanki sinäkin asuntoosi ilmanvaihto joka on nykyaikainen vielä vuosienkin kuluttua
  - Asennuksia yli 10 vuoden kokemuksella
  - Tarvikemyyntiä
- MUH - LIESIKUPU**
MUH - HUIPPUIMURI
MUH - PATERI

*Toivotan asiakkailleni Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

MARKKU LEHTIÖ

66440 Tervajoki, Puh. 961 — 75238